

Мітынг у Курапатах

Беларусы паміналі Дзядоў. Паводле традыцыі, якая складацца за 10 гадоў, пабываўшы з родніцай на родных магілах, людзі пад абед ехалі памянуць ахвяраў расейскай і савецкай акупацыі на месцы масавых пахаванняў. Улады забаранілі традыцыю на шэсцьце ў гэтым годзе. Больш за тое, «блакітныя мундзіры» на чале з Чыкіным скапілі дзясятак чалавек з тых, што сабраліся на плошчы Якуба Коласа, каб адтуль рушыць у Курапаты. (Увогуле ў цэнтар гораду съязнікі некалькі тысячаў салдатаў унутраных войскаў.) У іншых месцах гораду людзей не чапалі: групкамі, якія збольшага складаліся з старых і моладзі, менчукі дабіраліся да Зялёнаага Лугу ад будынку КГБ, дзе ў 30—80-х гадах мучылі, ад парку Чалюскінцаў, дзе расстрэльвалі ворагаў камуністычнага разжыму, ад Акадэміі Навук, ад Маскоўскіх могілак, дзе былі ўскладзеныя кветкі да магілаў славных суайчыннікаў. Каля сотні чалавек усё ж прыйшлі ад могілак да Курапатаў арганізавана, пад бел-чырвона-белымі сцягамі, са сувечкамі і кветкамі. Вельмі шмат людзей прыехалі машынамі.

Людзі разбрэліся па жалобным лесе, ставілі сувечкі там, дзе паабсядала зямля — там, дзе ляжаць сотні людзей. Гісторыкі-аматары прынеслы ў выставілі стэнды са здымкамі, што съведчаць пра акты вандалізму, калі злодзеі раскопвалі магілы.

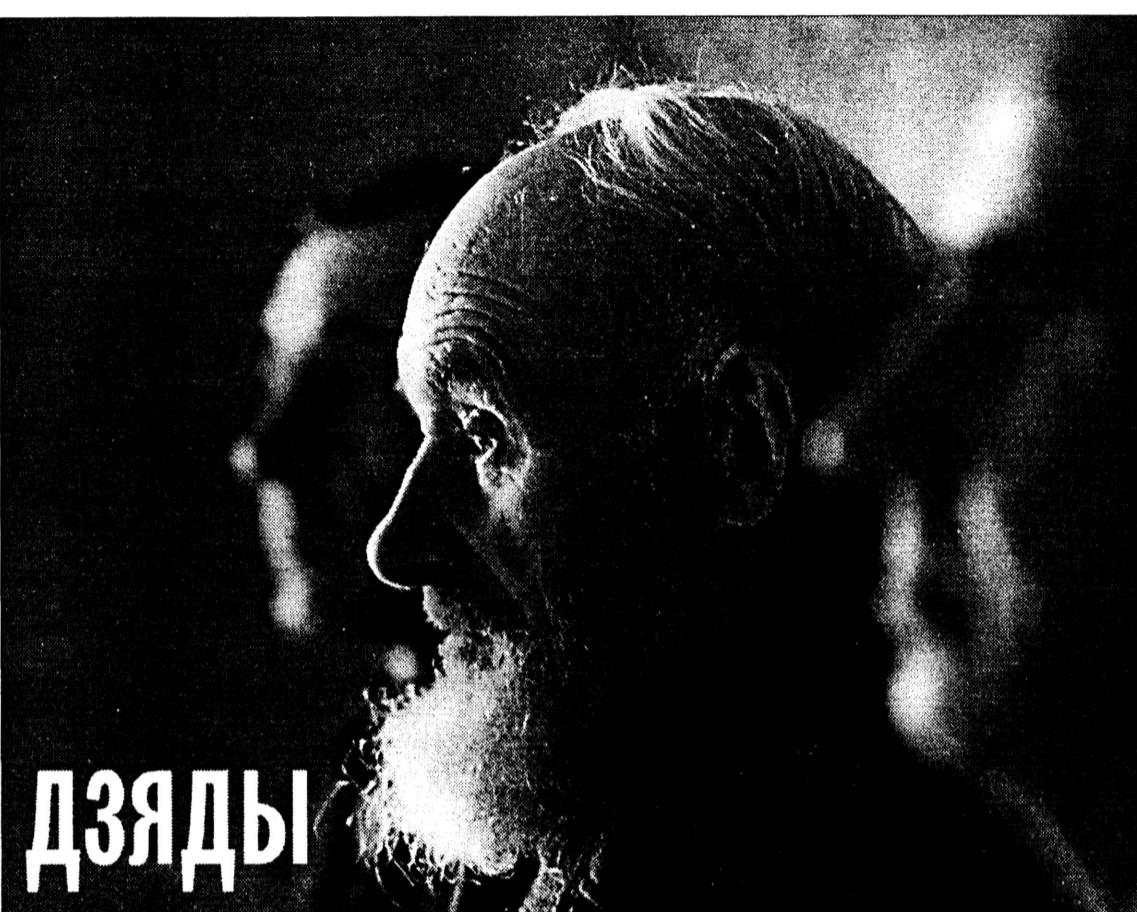
Адбыўся мітынг-рэвіем, у якім узялі ўдзел каля 400 чалавек. Айцец Андрэй (Абламейка), сівятар уніяцкай парафіі Св.Язэпа, адслужыў памінальную імшу, казанік з эвангеліцкай царквы сказаў слова памяці.

Сярод людзей сноўдалі дзясяткі агентаў спэцслужбай у цывільным, выглядаючыя како ім трэба з 17 кастрычніка. Присут-

Наша Ніва

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі. №29 (150) 1 ЛІСТАПАДА 1999г.

Дзяды

нічалі многія замежныя журналісты, рыхтуючы рэпартажы пра беларускі дзень Дзяды. У каталіцкіх касцёлах і ўніяцкіх цэрквях памінальныя набажэнствы адбудуцца ў аўторак, 2 лістапада.

Барыс Тумар
Працяг тэмы на старонцы 8.

Кучма—Сіманенка

Вы, чытаючы гэты нумар газэты, ужо ведаеце папярэдняі вынікі ўкраінскіх прэзыдэнцкіх выбараў. Мы ж яшчэ з усёй дакладнасцю ня ведаєм. Ведаём, аднак, што ў галасаванні ўзялі ўдзел 69,8% выбарцаў. Рэальны паказчык, зусім не беларускія 85 дутых працэнтаў.

Паводле нашых звестак, Кучма быццам бы набірае пад 40% галасоў, кандыдат камуністай Сіманенка — каля 25%, скандалістка Вітрэнка і сацыяліст Мароз ідуць трэці і чацвертым, ад іх адстаў кандыдат нацыянальнай патрыятычнай правіцы Марчук і далей ужо з зусім нязначнымі працэнтамі кандыдаты расколатага Руху Кастэнка і Ўдавенка. Іншыя 6 кандыдатаў амаль нічога не скрысталі. Але гэтыя звесткі зусім не дакладныя, засыерагаючы ва Украінскай службе радыё «Свабода».

Кіеўскі беларус Сяргей Бялькевіч таксама паведамляе, што на сталічных дзялянках перамагаюць Кучма й Сіманенка, а адрозніваюць Марчук і Мароз, прычым тут адрыў зусім не вялікі. У Львове, паводле звестак прэсслужбы Львоўскай мэрыі, наперадзе ідуць Марчук, Кучма й Мароз. З 35 выбарцаў украінскай амбасады ў Менску пераважная большасць падтримала Кучму.

Што будзе ў другім туры? Вядома пастка, аўтар песні «Мы памрэ не ў Парыжы» Наталка Білацэрківец кажа, што ў выпадку дуэлі Кучма—Сіманенка яна асабіста будзе галасаваць супраць абодвух кандыдатаў: «Ясна, што пры такім раскладзе Кучма ў любым разе пераможа, але я лічу сваім маральным абязвязкам не аддаваць голасу ні таму, ні таму». Украінскі закон, дарэчы, не вымагае для перамогі аблігатнай, але проста адноснай большасці гала-

соў у другім туры.

Наш кіеўскі аўтар Максым Стрыха не выключае яшчэ аднаго варыянту: «Адзіным реальным супернікам Кучмы мог бы стаць Мароз. Сіманенка як камуніст ня мае шанцаў праці Кучмы. Паводле нашага заканадаўства, кандыдат, які прайшоў у другі тур, на працягу тыдня можа зьняць свою кандыдатуру, і тады аўтаматычна супернікам Кучмы робіцца той, хто заняў трэцяе месца. Але яшчэ невядома, ці абыдзе Мароз Вітрэнку, дый малавагодная ахвярнасць Сіманенкі на карысць нацыянальнага адзінства».

Парушэнны выбарчага заканадаўства былі, але нешматлікія. Яны тычыліся доступу кандыдатаў да сродкаў масавай інфармацыі, амаль непазыбжных ва ўмовах слабасці прыватных мэдіяў, значнага ўмяшання дзяржавы ў іхную дзейнасць і амаль манаполізациі дзяржавай тэлебачанчыні.

Як павядуць сябе кандыдаты напярэдадні другога туру Кучма—Сіманенка, калі трэ будзе выбіраць між бяздарным і камуністым? Верагодна, дэмакратычныя кандыдаты не заклічуць галасаваць ні за таго, ні за другога, але папросту здымуць сваіх назіральнікаў з участкай, тым самым развязаўшы Кучму руку ў справе кантролю за выбарамі і пазбавіўшы камуністай — арганізатораў галадамору 30-х, вынішчальнікаў уніяцтва і будаўнікоў Чарнобылю — апошніх шанцаў на рэванш.

Працяг на старонцы 2.

Мікола Статкевіч галадае 15 дзён

Знаходзячыся пад вартаю ў съедчым ізялятры УЖ 15/131 Менску, на Валадарцы, лідер Народнай Грамады Мікола Статкевіч ужо 15-ы дзень трymае галадоўку пратэсту. Яго затрымалі ўвечары пасля «Маршу Свабоды» як арганізатора. Як вядома, сацыял-дэмакраты-Народная Грамада не прызнаюць Лукашэнку прэзыдэнтам, бо лічыць яго нелегітімным. Таму, а таксама дзеля таго, што ягоны арышт — яўна палітычны, Статкевіч і авясіціў галадоўку.

Намеснік старшыні БНФ Юры Хадыка, які галадоўкаю дабіўся вызвалення з Валадарскі, кажа, што пад час галадоўкі галоўнае — больш дыхаць свежым паветрам (не прапускаць прагулак), піць больш вады, карыстацца клізмам для ачысткі арганізму.

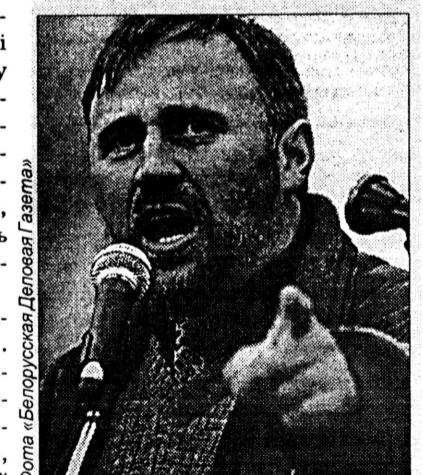
Прыкладна на 10—11 суткі, кажа, зынкае пачуцьцё голаду, а на 15-ы ўзынкае нейкая лёгкасць, своеасаблівая ёўфарыя. Пасля гэтага выходзіць з галадоўкі ўжо вельмі цяжка. Падзеньне ціску ж і страта прытомнасці адываецца крыху пазней, дзесьці на 23—25-ыя суткі галадоўкі.

Статкевіча наведваюць наша слáунай адвакатка Тацяна Станкевіч, што ўжо не аднаго добрага чалавека абараняла, і ягоная жонка Валянціна, што схадзела быць мужавым грамадzkім абаронцам.

На 11-я суткі турмы Статкевіча за галадоўку перавялі ў ПКТ, то бок карцэр, як злоснага парушальніка рэжыму. Кінуўшы зынісленага чалавека ў камору з бетоннаю падлогаю і вулічнаю тэмпературай, турэмшчыкі хочуць зламаць волю Статкевіча, каб ён спыніў галадоўку. Сілком яго яшчэ не кармілі.

Мы з Вамі, спадар Мікола, трymаіцеся, не паддавайцеся!

Аляксей Шыдлоўскі

Галоўным вынікам другой сесіі VI зіезду БНФ і ягонай дачэрнай партыі стала абраўніне на старшыню Вінцку Вячоркі. Ён атрымаў 228 галасоў «за» пры 11 «супраць». С.3.

Нарыс Жана Ван'ё пра тое, якую ролю ў нашым жыцці маюць тыя, каго мы звыклі называць «разумова адсталымі». С.11.

Фота Глайдзімера Шапалака

Мая Кляшторная ў Курапатах: можа тут ляжаць яе родныя

2 ПОСТ

навіны зъ Беларусі за суботу й нядзелю

3 турмы на зъезд

У суботу даседзеў за Марш Свабоды Анатоль Лябедзька. Проста з Акредыціна яго павезыў ў палац «Сукно» на зъезд БНФ, і там ён, яшчэ ня зьбіўшы зъе астрожнага пылу, кінуўся ў дыскусіі. Хай бы сваю АГП далаучай да новага Фронту, усім было бы на карысцьца. Арыштам Лябедзькі надта абурылася Эўропа — ён жа зъяўляеца спэцыяльна запрошаным ў Раду Эўропы.

Спэктакль дасталі

Дэніэл Спэктакль напісаў ліст Мясініковічу, дзе просіць тлумачыняў: маўляй, што гэны меў на ўвазе, кажучы, што Захад даў гроши на тое, каб «ламаць, крушыць і падпальваць». Амэрыканскі пасол палічыў гэта зъянавага. Мы, піша, за той год надалі Беларусі гуманітарнай дапамогі на 15 мільёнаў даляраў, у тым ліку адных лекаў на 5,8 мільёнаў, а вы паклёнічнаеце. А Мясініковіч абы-што будзе казаць, абы праўды не скажаць.

У Расейскім тэатры — шклоўскі самазванец

У Расейскім тэатры Барыс Луцэнка паставіў новы спектакль паводле твораў Пушкіна. Называецца «Бяседа пад час чумы», але і з «Завірухі», і з «Анджея», і асабліва з «Камэдыі пра Барыса Гадунова» ды Рыгорку Атрэг'ева» там шмат ёсьць. Гэта і драма, і рок-опера, і тэатар аднаго актора — Уладзімера Шэлестава, які адначасова грае цара Барыса, фальшывага Дзымітра, патрыярха, Шуйскага, бажавольнага і яшчэ пару персанажаў. Білеты ў Расейскі тэатар зусім танныя — ад 55 тысячаў рублёў. Ня тое, што ў балет, дзе яны каштуюць усе больш за мільён.

Інвестыцыі ў Белааэўрск

Наши хочуць знайсці інвестыцыі на рэканструкцыю Бярозаўскай ДРЭС. Калісці гэта была перадавая станцыя, да якой ад Бярозы адмыслові падвялі чыгуночку і якая працавала на вуглі й мазуце. Цяпер яна састарала, заўальвае ваколіцу сажаю. Дык у Прагу на эканамічны форум краінаў Цэнтральна-Эўрапейскай групы павязуць стратэгічны праект,

каб хто даў гроши на рэканструкцыю.

Выкладчыкі шыраюцца

У маладога выкладчыка Магілёўскай вучэльні культуры на працоўным месцы міліцыя знайшла 60 г марыхуаны, піша БелаПАН. Хто на яго даказаў — ці вучні, ці дырэктар, невядома. Невядома пакуль таксама, ці ён сам тыя каноплі сеяў, ці дзе ў каго перакупіў.

Даезьдзіліся

Палякі ўявілі абмежаванне: цяпер беларусам можна будзе да іх езьдзіць не часыцей, чым два разы на месец. Дастані беларусы паліякі сваім шпікулянтыкам: цягнулі яны ў Польшу ўкраінскі шпірт, менскую гарэлку, пінскія запалкі, берасцейскія лямпачкі, калгасны суперфасфат, і ўсё на целе, і ўсё пад бялізну. Палякі чакалі, чакалі, што нашых якай скуча возьме. Анягож. Абрыдла палікам лазіць да нашых цётак пад бялізну. Цяпер, каб напалохаць, таксама вырашылі яны ня толькі сканфіскаўваць кантрабанду, але й даваць кантрабандыстам вялікую кару.

Віленскія мроі

Тэатар аднаго актора «Зыніч», які кватару ў Чырвонім касьцёле, пачаў свой 10-ы сезён спектаклем «Віленскія мроі», пастаўленым паводле ўспамінаў Юльяны Вітан-Дубейкаўскай пра Івана Луцкевіча, ейнае незабыўнае каханыне. Успаміны выдала «Наша Ніва» ў 1994 годзе. Кветку Вітан іграе Галіна Дзягілева.

Лукашэнка накрычаў на Севярына

У суботу пасля абеду Лукашэнка прыняў кіраўніка рабочай группы Парлямэнтскай Асамбліі Севярына і небарачку прадстаўніка АБСЭ ў Беларусі Віка. Тыя сталі казаць пра перарваны дыялёт, пра арышты. Тады Лукашэнка даў ім ясную пытлю: «Мы знаем, хто хоча сарваць гэты дыялёт. Мы можам прадаставіць вам дакументы з усімі прозвішчамі, у тым ліку і вашымі». Гэты і чорту ў пекле дасьць фаеру.

«Маньяка са шпрыцам» злапалі

У ноч з 27 на 28 кастрычніка ў дзіцячым лягеры ў Валожынскім раёне міліцыянят, які ахояў тэрыторыю, заўважыў мужчыну, які прыкметамі супадаў з расшукваним ужо амаль паўгады маньяком, што калоў дзяцей шпрыцам зь невядомай вадкасцю. Ахойнік папрасіў паказаць дакументы, але той дзіўны чалавек, падышоўшы, даў міліцыянту ў морду і паспрабаваў збегчы. Міліцыянт не разгубіўся і трапна стрэліў на ўздагон, падбіўшы зламысьніка ў нагу, а тады дагнаў і затрымаў. У параненага знайшлі і

шпрыц. Цяпер вядуть съледства, і таму імя яго не раскрываюць.

Нагадаем, што ўсяго было 8 выпадкаў, калі невядомы маньяк прабіраўся на тэрыторыю дзіцячых лягераў на Меншчыне і Случчыне і рабіў немавед што. Дзякую Богу, ніводная з паколатых дзяўчатаў сур'ёзна не заслабла. Апошні раз такое было ў дому адпачынку «Случ» у пасёлку Кірава ў Слуцкім раёне. Зараз ужо разбяруцца, што, як і нашто.

Аляксей Шыдлоўскі

МАГАТЭ будзе нас рагсам карміць

У Менску прыяжджаў дырэктар МАГАТЭ Ціхій Цяні і сустаркаўся з Лукашэнкам. Дамовіліся, што гэтае агенцтва па атамайнай энергіі дасыць Беларусі на наступныя два гады 1,2 мільёны даляраў, каб на гэтыя гроши пачалі ў Чарнобыльскай зоне садзіць рагс. Быццам бы рагс усю радыяцый ўсмоктва зі зямлі ў сцяблі і лісце, а кветкі і насенне застаюцца чыстымі. Пасля гэтага ў Беларусі ўжо алею ня будзе бракаваць. МАГАТЭ — гэта такая арганізацыя, што пры канцы 80-х хацела, каб беларусы жылі ля самага Чарнобыля, а МАГАТЭ прыяжджаў да глядзела, як яны да радыяцыі прыжываюцца. А рагс — гэта такая расыліна, што ў чэрвені жоўтенькім цвіце.

Што раныш было

Сёняння ў Магілёве адкрываюць фэстываль «Залаты шляхер». Прыедуць Зыкіна, Антонаў, Кікаўдзэ і яшчэ нейкі Сярабранікаў. Гэта былі такія съневакі ў Савецкім Саюзе.

Выраджэніне

Збожжа сёлета сабралі 17 ц з гектару, бульбы 96 ц (мех сеем, чатыры звіраем), буракоў цукровых — 214 з га, кармавых — 245 з га. Па ўраджаях Лукашэнка нас з Расеяю ўжо зраўняў.

Барыс Тумар

Турэмныя лекі

Хоць маладафронтавец Афнагель і хворы на сэрца, яго ўсё ж засудзілі на 15 дзён астрогу за Марш Свабоды. Адзін чалавек, што зь ім адседжваў, вызваліўся, дык ён з ім перадаў на волю запіску. Піша, што як у яго балела ў грудзях, дык наглядчыкі ня толькі ня выклікалі доктара, але далі такія таблеткі, ад якіх сэрца стала яшчэ больш балець.

Таціана Равіка, «Вясна '96»

Будзе з вас газэтай

У Пінску ўлады не далі дазволу на адкрыццё трох новых прыватных газэтаў, сярод іх газэты Пінскага аддзялення Гельсынскага камітэту. Адказ прыўшоў ад уладаў прости: «ужо й так існует дастатковая колькасць газэт». Но comment.

З Пінску — Юрый Чарнякевіч

ШКОЛА: БЕЛАРУСКАЯ ЦІ НІЯКАЯ

У школах краіны закончылася першая чвэрць навучальна-га году. Многія сталічныя школьнікі не пакідаюць надзеі адстаяць сваё права вучыцца па-беларуску. Чыноўнікі ўсіх узроўняў залуяюць вучням ды іхным бацькам, што ніхто, маўляў, не забараняе, насамрэч жа рабіць адваротнае.

Зыміцер Раманцоў вучыцца галоўнае: «Чаму я павінен плаціць за трэцій класы. Да гэтага хлопчык вучыўся ў 166-й школе, але бацькі змушаныя былі шукаць я павінен чым-небудзь ахвяраваць? Мне летасі казалі, маўляў, ёсьць жа вывучычы матэматыкі, паглыблены там курс, ангельскія мовы, людзі ж вось возяць дзяцей сваіх далёка, на канец гораду, і згаджаюцца з гэтым, а чаму вы не згаджаецца? А чаму я павінен згаджацца? Мае права гарантаваны Канстытуцыйай».

Тым часам Зыміцер Раманцоў на выдатна скончыў першую чвэрць, сам сабе перакладаючы выкладалі па-беларуску індывидуальна. Выбраў 16-ю як бліжэйшую ад дому, бо ў сям'і яшчэ двое дзяцей, якія ў той год сталі першакласнікамі. Два гады ўсёйшло больш-менш нармалёва, але калі Зыміцер пайшоў у пяты кляс, дык матэматыку сталі выкладаць па-расейску.

Так прайшоў год, і вось сёлета беларуская мова зынікла і з астатніх прадметаў. Нязгодным з гэтым Раманцовым адміністрацыя школы, а ўсьлед за ёю і краёніцтва гарадзкой управы адукаты працавалі перайсьці ў 4-ю школу-гімназію, якая ў іхным Фрунзенскім раёне фактычна засталася адзінай беларускай школай.

Аднак бацькі Зыміцера Раманцова ня згодны з гэтым у прынцыпе. Па-першое, школа месьціцца далёка, а калі пераводзіць Зымітра, дык трэба пераводзіць і дваіх малодшых дзяцей, бо перад імі пасля пачатковых клясau паўстане тая ж проблема. Па-другое, Зымітру

Паводле радыё «Свабода», Валянціны Аксак

Кучма—Сіманенка

Працяг са старонкі 1.

Зь іншага боку, ува Ўкраіны ёсьць досьвед 94-га, калі Кучма быў другім у першым туры, але ў выніку перамог на выбарах. Праўда, ягонае адставаныне ад Краўчука не было такім вялікім.

Весткі з Падніпроўя

Міс чыгункі

Нядайна чыгуначнікі абрали «міс» Магілёўскай чыгункі. На хараство і так, і гэтак, але надта ласкавая была на сцэне.

Слабыя

У Прапойскім раёне абследавалі людзей і выявілі, што кожны другі мае хворую шчытападобную залозу. У Быхаўскім раёне паводле звестак дактароў кожнае чацьвертае дзіця — хворае.

Холад

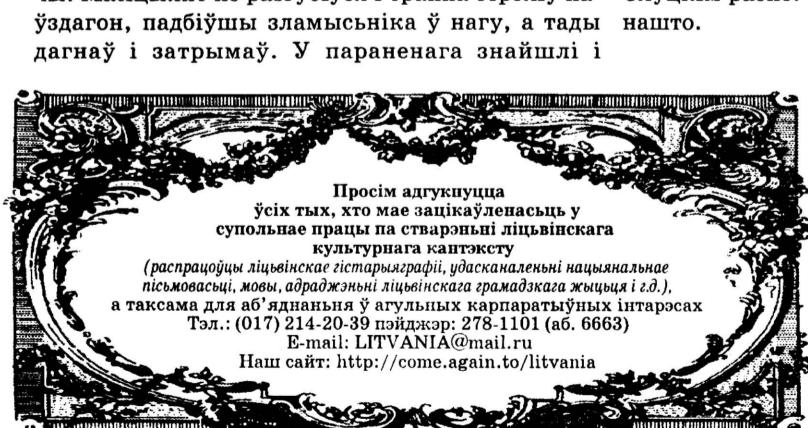
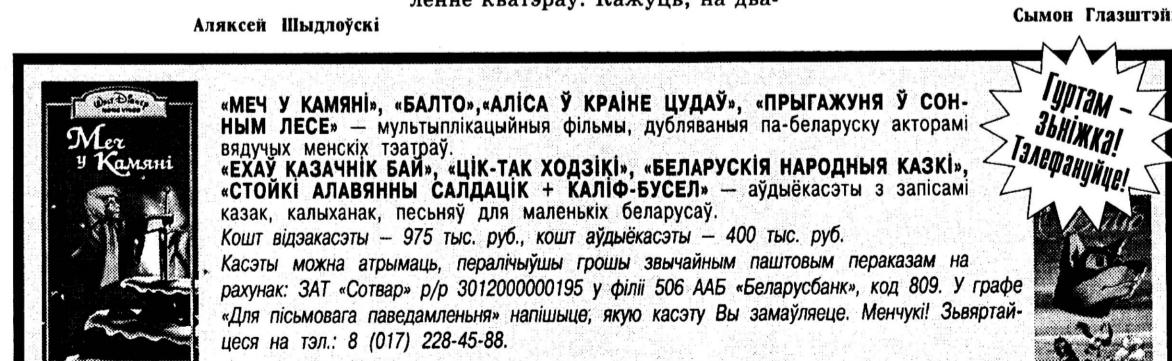
У Магілёве зноў спынілі ацяпленне кватэраў. Кажуць, на два-

ры жарыць. Пахаладнела ў вада ў кранах.

10000 рублёў салідарнасці

Магілёўскі праваабарончы цэнтар распачаў акцыю «Салідарнасць». На ўсе здатныя выйсцьці на плошчу, ня ўсё могуць адкрыта змагацца, але хоць штосыці зрабіць можна кожны. Таму цэнтар заклікае людзей ахвяраваць невялічкай сумай — 10000 рублёў — на аплату шалённых штрафаў, якія накладвае дзяржава на ўдзельнікаў мітынгаў і дэмантрацыяў. Можна здаваць і больш, хто можа.

Сымон Глазштайн

Фота Уладзіміра Шлапака

БНФ: новы лідер — Вячорка

Другая сесія шостага зьезду БНФ у менскім ДК «Сукно» канчаткова патлумачыла сітуацыю ў найбуйнейшай беларускай апазыцыйнай парты. Відавочна, што адбыўся не раскол, як раней меркавалася, а вылучэнне з Фронту адной ягонай часткі — так званых «пазынякоўцаў». І калі на першай сесіі ў ліпені галасы дэлегатаў падзяліліся пароўну, дык цяпер перавага «вячоркаўцаў» была відавочнаю.

У мінулую суботу, 30 кастрычніка, а 10-й раніцы ля ўваходу ў Дом культуры тоўпілася каля сотні дэлегатаў, а таксама журналісты і шараговыя фронтайцы. Іх не пускалі ў будынак з розных прычынаў: дэлегатаў — бо не ставала нейкіх сыпсаў, шараговых і журналістаў — бо такое было распаряджэнне прапазыційскай часткі кіраўніцтва БНФ: Чахольскага, Белен'кага, Крывасцікага, Барысюка, Алеся Чахольскага, нягледзячы на заклікі Вячоркі і Баршчэўскага пра пасяджэнне іх.

Зъезд начаўся з дванаццатай. Папярэдне дэлегатам быў раздадзены «пагаджаны» факс Пазыняка, дзе ён прапанаваў сфармаваць Сойм БНФ з роўных частак прадстаўнікоў абодвух бакоў. Але была і ўмова: старшыня — сам Пазыняк.

Весьці паседжанье выпала Вінцуку Вячорке. Першае галасаванье было пра тое, каб пусціць у залю журналістаў. «За» — прыкладна 150 чалавек з 200 прысутных на той момант. Дружына Маладога Фронту ўзялася выконваць гэтае раешэнне, тымчасам А.Чахольскі заблякаваў уваход

сваймі людзьмі і адмовіўся выконваць раешэнне зъезду. Узыніка патасоўка. У выніку зъмеральня на вуліцы патрапілі ў фе.

Тымчасам у залі разгортваліся падобныя падзеі. На сцену высоковалі прадстаўнікі «пазынякоўцаў» з абразамі ў бок апанэнтаў. Юры Белен'кі выхапіў у Вячоркі мікрофон і аўк'явіў, што весьці паседжанье будзе ён. Зразумела, што сп. Вячорка, як чалавек выхаваны, ня стаў усчынаць сварку. У залі начаўся шум, загучалі абразы, справа вось-восьмагла перарабіцца ў бойку. Уздоўж сцэны ўстаў ланцуг з хлопцаў-маладафронтайцаў, якія ўзлі на сябе функцыю дружыны і больш нікога на сцену не пускалі. Бабулькі-«пазынякоўкі», што сядзелі ў першых шэрагах, называлі маладафронтайцаў фашыстамі ды плявалі ў іхны бок. Даўно, што людзі, у якіх так багата энэргіі, адмовіліся браць удзел у Маршы Свабоды 17 кастрычніка. Там іхны імпэт спартрэбіўся б больш.

Бэдлам, верагодна, працягваўся да вечара, але «вячоркаўцы» прынялі раешэнне пакінуць залю. І вось тут «пазынякоўцаў» чакаў шок. У залі засталося каля 70 чалавек з 320 дэлегатаў зъезду. Ні пра які кворум не магло

ІНФАРМАЦЫЯ ДЛЯ ЧЫТАЧОЎ У МЕНСКУ

Каб чытаць сівежы нумар «НН» у дзень выхаду — у панядзелак — і пры гэтым эканоміць час і гроши, аформіце падпіску ў бліжэйшым шапіку «Белсаюздруку», а атрымліваць газету можна ў любым менскім газетным шапіку.

З 1 ліпеня 1999 г. падпіску «да запатрабаваньня» прымаюць 32 газетныя шапікі. Менскі «Белсаюздрук» гарантует выдачу газеты па падпісным абсанэмэнце ў дзень выхаду газеты, а таксама захаванье не заборных вам асобінкаў праз увесе падпісны пэрыяд. Кошт падпіску на «НН» на месяц (з кастрычніка) — 192 000 руб. (4 нумары ў месяц, газета выходзіць на 12 старонках). Падпіска «да запатрабаваньня» прымаецца да 23 дня перад падпіснога месяца ў крамах і шапіках «Белсаюздруку» г. Менску. Даведацца і высыветліць няясныя пытанні можна па тэл. 227-88-41 у спадарыні Натальі Святохі.

Звычайнай падпісke па краіне на IV квартал 1999 году. Кошт на 1 месяц — 212 000 рублёў, на 3 месяцы — 636 000 рублёў.

НАША НІВА

КУДЫ КІНУЦЬ КАМЕНЬ?

Тэма расколаў з папярэдняга нумару «НН» атрымала свой практычны мінулы выхадныя на зъездзе БНФ. Дакладней, на двух зъездах.

Першы, на які сектанты не пусцілі ія толькі журналістаў і няўгодных фронтайцаў, але нават і некаторых сяброў Сойму нядайна створанай КХП (напрыклад, рэдактара «Пагоні» Міколу Маркевіча), прайшоў бяз кворуму і характарызаваўся шматлікімі падлогамі (пры ўсіх ранейшых закліках З.Пазыняка да маральнае палітыкі — у газэце М.Маркевіча, дарэчы). Другі зъезд, які ў той самай залі адбыўся ўвечары, сабраў кворум, выглядаў, на колькі гэта было магчыма, як адкрыты і цывілізаваны (тут нават каву давалі з бутэрбродамі) зъезд палітычных аднадумцаў, выбраў калектыўнае кіраўніцтва і старшыню — Вінцука Вячорку. Большасць старых фронтайцаў зрабіла выбор на карысць другога зъезду. Але ўсё ў целым гэта сітуацыя завершанага расколу прымусіла думаць пра іншага.

Беларускі палітычны спектар ужо ня дзеліцца на два колеры: чорны і белы — яны і мы. Выбар аднадумца становіща ўсё больш кампрамісным і складаным. Кампрамісы — гэта праверка вашых прынцыпаў на трываласць. Вы сустракаецце чалавека, які кажа, што галоўнае — скінуць Лукашэнку. Але вы разумееце, што гэта ня мэта, а толькі сродак ці нават толькі адно з наступстваў. І раптатам вам робіцца ясна, што адзінае мэты ў вас са «скіdalnікам» папросту няма. Больш таго, у вашых прынцыпах (напрыклад, што да роднае мовы) вы з калегам разыходзіцесь (для яго гэта не галоўнае). А гэта значыць, што, акрамя як на Маршы Свабоды, больш нідзе вам разам рабіць няма чаго. Гэтаксама і «за Пазыняка» ці «супраць Пазыняка» сёняня зусім не праблема прынцыпаў і выбару мэт.

Седзячы на апошнім зъездзе БНФ і пазіраючы на празыдыму,

асабіста я думаў пра тое, у Беларусі якога з гэтых палітыкай я хацеў бы жыць. Апазыцыйная Беларусь Пазыняка асацыюеца з учарашнім днём, бо яя мае на мэце пабудову нармальнага грамадства. Зрашты, і імідж гэтай партыі, як для мяне, яя больш прывабны за імідж якогася Лукашэнкі. Хоць, абавязкова трэба сказаць, што ў палітычным спектры краіны такая партыя праства павінна быць.

Я пачы адно пытанне — пра незалежнасць. Мы будзем за яе змагацца, разумеючы безадноснасць гэтага паняцця, але таксама будзем разумець, што яна — ня мэта. Незалежнасць — сродак будавання нашае Беларусі. І вось тут, зноў жа, высьвятляеца, што далей вас з аднадумцам, іншы раз, яя лучыць нічога. Вашыя шляхі з пераможных барыкадаў вядуць у розныя бакі, бо рознымі аказваюцца жыццёўкы, маральныя, а нават і эстэтычныя прынцыпы.

Усё сказанае — тонкая мэханіка, якая паступова выцісняе з нашага жыцця ўчораши бруталізм і гатоўнасць крычаць самыя гарачыя словаў, пры гэтых, аднак, нічога я не рабічы. Ленінская «гапонаўшчына», кінутая як абраза ў бок Маршу Свабоды, патыхае нафталінам прызабытай савецкай школы зь яе ўяўленнемі пра палітычнае мысленне і нязменнасць съветабудовы.

Беларусь зъянняеца. Зъянняеца і яе палітычны спектар, які ўжо раскладаецца на дзясяткі колераў. Найважнейшымі ў выбары аднадумцаў сёняня становіцца: адніства прынцыпаў, узаемны давер і лепшыя якасці чалавека (хоць бы і ўменне паводзіць сябе прыстойна). Варта ўсьвядоміць гэта і разабрацца ва ўласных прыхільнасцях. Бо заўтра тых колераў будуть не дзясяткі, а сотні і тысячы. І той змагар, які ня здолеў разабрацца сёняня, заўтра апынецца на чарговым Маршу ў роспачай сітуацыі, яя ведаючы, у які бок кінучь свой камень.

Сяргей Паўлоўскі

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

Новыя хвалі ад 31 кастрычніка 1999 году

Час	Хвалі
18.00-19.30 паводле менскага часу	6000 і 6170 кгц (49 м) 7155 кгц (41 м) 9615 кгц (31 м)
22.00-23.30 паводле менскага часу	6010 і 6025 кгц (49 м) 6170 і 7155 кгц (41 м)
6.00-7.00 паводле менскага часу	5995 кгц (49 м) 7275 і 7295 кгц (41 м) 9750 кгц (31 м)
Сталая частата на сярэдніх хваліх	— 576 кгц

Адрас: 220005 Менск-5, п/с 111; Vinohradskaya 1, Praha 110 00 CZ
Праграму можна слухаць, чытаць, а таксама пісаць у рэдакцыю
праз Інтэрнэт WWW.SVABODA.ORG

НАСТРОЙЦЕСЯ НА «СВАБОДУ»!

Ніжэй мы падаем сіліс пунктак, дзе можна падпісацца ў забіраць газету:

1. Кастрычніцкі пункт падпіскі, вул. Жуковскага, 5, к. 1
2. Парызанскі пункт падпіскі, вул. А. Каашавога, 8
3. Першамайскі пункт падпіскі, пр. Ф. Скарыны, 113
4. Фрузенскі пункт падпіскі, вул. Рам. Слабада, 9
5. Крама № 2 ул. Жуковскага, 5
6. Крама № 2 пр. Ф. Скарыны, 44
7. Крама № 3 пр. Ф. Скарыны, 76
8. Крама № 4 ул. Леніна, 15
9. Крама № 6 буль. Філімонава, 1
10. Крама № 7 вул. Якуба Коласа, 69
11. Крама № 8 вул. Сурганава, 40
12. Крама № 15 пр. Ракасовская, 140
13. Крама № 10 вул. Асінёкі, 2
14. Крама № 11 пр. Пушкіна, 77
15. Крама № 12 вул. Кікавата, 80
16. Крама № 13 вул. Каліноўскага, 82, к. 2
17. Крама № 14 вул. Валадарскага, 22
18. Крама № 15 вул. Танкаўца, 16
19. Крама № 16 вул. В. Харузі, 24
20. Крама № 17 вул. Нікрасава, 35
21. Крама № 18 ст. м. «Плошча Перамогі» пр. Машэрава, 51, к. 1
22. Крама № 19 вул. Ясеміна, 16
23. Крама № 20 станцыя метро «Пушкінскага» вул. Славінскага, 39
24. Крама № 21
25. Крама № 23
26. Крама № 24 вул. Жылуновича, 31
27. Шанік № 34
28. Шанік № 136
29. Шанік № 187
30. Шанік № 262
31. Шанік № 78 газета «Облінія», пр. Машэрава, 19
32. Крама № 25 вул. К. Маркса, 21
33. Шанік № 2
34. Шанік № 16
35. Шанік № 18
36. Шанік № 37
37. Шанік № 38
38. Шанік № 40
39. Шанік № 68
40. Шанік № 95
41. Шанік № 198
42. Шанік № 209
43. Шанік № 228
44. Шанік № 232
45. Шанік № 243
46. Шанік № 245
47. Шанік № 298
48. Шанік № 302

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

4 ЛЮСТРА ДЗЁН

У другім шрагу зьлева беларусы Хацкевіч і Бялькевіч

Дзесвартавы

Магілёў

2 лістапада ў Магілёве ў Палацы плянераў і школьнікаў (так яго й не перайменавалі) пройдзе канцэрт музыкі Д'юка Элінгтона. Удзельнічаюць Дзяржаўны камэрны аркестар Беларусі, Дзяржаўны камэрны хор Беларусі ды ансамбль традыцыйнага джазу «Рэнэанс».

Радыё

3 лістапада з Варшавы пачынае вяшчанье на кароткіх хвялях беларускамоўнае радыё «Радыё». Памагай Божа!

Музыка

У канцэртнае залі Філярмоніі 3 лістапада адбудзеца канцэрт фартэпіяннай музыки. Творы Шапэна выкананы ляўрэатамі міжнародных конкурсаў Юрыя Блінаў. 4-га на сцене Філярмоніі выступіць ляўрэат гран-пры Люксембурскага конкурсу 1998 году духавы аркестар Беларускага Акадэмічнага Музычнага фестывалю «Фанфары Беларусі». Адбудзеца прэзентацыя кампакт-диску аркестру.

Танцы

Што такое бальныя танцы — мастацтва ці спорт? Завітайце 6 лістапада ў Менскі палац дзяцей ды моладзі, дзе адбудзеца гарадзкі конкурс бальных танцаў «Танцавальны біц '99».

Кіно

Ёсьць у Менску на вул. Даўгабродзкай кінатэатар «Зымена». Там штонядзелі і ў другія дні паказываюць беларускамоўныя фільмы. Нават калі Вы нячаста ходзіце ў кіно, раім зазірнуць туды 2 лістапада. На Дзяды ў

«Зымене» а 18-й паказываюць дакументальны фільм «Вяртаныне Міхася Забэйды-Суміцкага» ды «Знойдзеш яйчыну блізка».

Лекцыі

2 лістапада ў 18.30 у Беларускім Калегіуме (актавая залія бібліятэкі імя Янкі Купалы, вул. Харужай 16) адбудзеца публічная лекцыя праф. Анатоля Грыцкевіча на тэму «Публічныя канцепцыі і інтэрпретацыі беларускай гісторыі».

Відэа

Беларускі відэаклуб прадстаўляе 6 лістапада а 16-й фільм «Страчаны свет: Юрскі парк-2» (навуковая фантастыка пра дынозавураў) рэжысёра Стыўена Спілбергя і а 18-й «Сылэзы блуднага сына», гістарычна-публічны фільм пра лёс беларусаў (Беларусь, у галоўнай ролі — Віктар Шалкевіч). Клуб знаходзіцца на Румянцава 13, на сядзібе ТВМ. Уваход вольны.

Спорт

У аўторак кіеўскае «Дынама» прымае адзін з наймацнейшых клубаў Эўропы, італьянскі «Лаццо». Кіяўляне атрымалі дзіве перамогі запар. Каб трапіць у фінал Кубку Чэмпіёнаў, ім неадменна трэба змагчы італьянцаў. Падтрымаць Раброва можна паехаць цягніком Менск—Кіеў, які выхадаць зь Менску ў 20.52 і прыходзіць у Кіеў у 10.50. Цягнік назад ідзе а палове на пятую вечара і прыходзіць у Менск рана ўраныні. Ноч у нармальным кіеўскім гатэлі каштует 10—20 даляраў.

Алесь Кудрыцкі

КАНЕЦ ФУТБОЛУ

У суботу завяршыўся нацыянальны чэмпіянат Беларусі па футболе. Інтрыга сезона сканала яшчэ пасля 27-га туру: чэмпіёнам датэрмінова стаў барысаўскі БАТЭ. Каманда прайшла за два сезоны шляхом ад дэбютанта вышэйшай лігі да чэмпіёна і паўтарыла посьпех мазырскай «Славіі», якая таксама ў дэбютным сваім сезоне заваявала срэбныя медалі (1995), а ў наступным — залатыя (1996). Два квіткі на вылет заслужана атрымалі «Маладечна» і асіповіцкая «Свіслач-Страха». Разам з срэбрам «Славія» атрымала і пущёўку ў Кубак UEFA. Леташні чэмпіён, магілёўскі «Дняпро», заняў 4-е месца.

Асноўнае ўражанье ад чэмпіянату — клас беларускіх клубаў і агульны ўзровень нашага футболу няўхільна, год за годам, звынажаща. Яшчэ ніколі прадстаўнікі нашага чэмпіянату ў эўракубках не выступалі так «удалыя»: усе вылецелі ўжо на старце, прыграўшы свае 6 гульняў з агульным лікам 2:23. Так, прафесійная «Белшына» прыграла аматарскай «Амоніі» з Кіпру дома 1:5 і ў гасці ўзроўнё 0:3.

Такім чынам, у гэтым эўрасэзоне беларускія каманды ўстановілі антырэкорд, пераўзысьці які ўжо не атрымалі. Цяпер такое «дасягненне» можна толькі паўтарыць.

Безумоўна, радыкальна змяніць становішча ў нашым чэмпіянате можа толькі радыкальная змена эканамічнага курсу краіны. Ну, ня можа быць у жабрацкай краіне прыстойнага футболу (гандболу, баскетболу). Лепшыя (і ня лепшыя) беларускія футbalісты дзясяткамі зьяжджаюць (найперш у Расею і Ўкраіну). І будуць зьяжджаць: нават у расейскім другім дывізіёне футbalістамі плоцяць у пару разоў большыя гроши, чым у Беларусі.

Пра агульны ўзровень нашага чэмпіянату съведчыць такі

факт: адным з лепшых футbalістаў сезона зьяўляецца расейскі легіянэр са «Славія» Дзмітры Карсакоў, які элемэнтарна не патрэбны ніводнай камандзе расейскай вышэйшай лігі — клас на той.

Тое, што ўзровень нашага футболу будзе падаць, не выклікае сумніву. Але гэтае падзеяньне можна прынамсі замарудзіць, калі правесыці даўно насыпелую рэформу чэмпіянату. На працягу ўсяго чэмпіянату за мэдалі змагаліся толькі пяць каманды (першая пяцёрка ў табліцы), якія і класам гульні і набранымі ачкамі далёка адварваліся ад астатніх клубаў. Да гэтай пяцёркі паводле класу можна далучыць яшчэ менскія «Дынама», якое і заняло

6-е месца, адварваўшыся ад сёмага месца на 8 ачкоў. 5 каманды праства змагаліся за права гуляць у вышэйшым дывізіёне на наступны год. Астатнія пяць клубаў, якія занялі месцы з 7-га да 11-га, маглі не баяцца за сваю прыправіску ў вышэйшай лізе і не імкнуліся заніць высокія месцы. Фактычна, гэта сапраўднае балота, у якім футbalісты ня могуць павышаць свайго узроўню. Рэформа (скарачыць высокія месцы з 7-га да 12 клубаў з правядзеннем чэмпіянату ў два этапы), якая ўжо пару гадоў напрошваецца, дасыць магчымасць прыпыніць канчатковы развал клубнага футболу ў краіне. Не бачыць гэтага толькі БФФ.

Андрэй Апрыеўскі

Чэмпіянат Беларусі. 30 тур. Славія (Мазыр) — Тарпеда-МАЗ — 2:0, Ліда — Гомель — 1:4, Шахцёр (Салігорск) — Дынама-Трансмаш (Магілёў) — 1:0, БАТЭ (Барысаў) — Дынама (Менск) — 2:0, Лакаматыў-96 (Віцебск) — Нёман (Горадня) — 1:1, Белшына (Бабруйск) — Маладечна — 3:0, Дынама (Берасьце) — Нафттан-Дэвон (Наваполацак) — 3:2, Тарпеда-Кадзіна (Магілёў) — Свіслач-Страха (Асіповічы) — 3:0.

ВЫНІКОВАЯ ТАБЛІЦА

	Г.	В.	Н.	П.	М.	а.
1. БАТЭ	30	24	5	1	80-22	77
2. Славія	30	20	5	5	74-25	65
3. Гомель	30	19	6	5	57-28	63
4. Дынама-Трансмаш	30	17	9	4	53-27	60
5. Шахцёр	30	18	5	7	58-30	59
6. Дынама М	30	14	9	7	51-30	51
7. Дынама Б	30	14	4	12	59-52	46
8. Белшына	30	13	6	11	52-42	45
9. Нёман-Белкард	30	10	7	13	36-43	37
10. Тарпеда-МАЗ	30	10	5	15	31-47	35
11. Лакаматыў-96	30	9	7	14	40-45	34
12. Нафттан-Дэвон	30	8	4	18	39-63	28
13. Ліда	30	7	4	19	27-64	25
14. Тарпеда-Кадзіна	30	6	5	19	30-69	23
15. Свіслач-Страха	30	4	4	22	24-74	16
16. Маладечна	30	2	5	23	21-71	11

Лісты ў рэдакцыю

Я, напэўна, адзін з нямногіх, хто вітае пабудову лядовых палацаў ва ўсіх абласных цэнтрах. Но, як кажуць, чым бы дзіця ня цесылася... Каб не такія аб'екты, то, можа, тыя самыя гроши пайшли б на будоўлю АЭС ці на амон. Але ж, на жаль, у хакеі нам мала што съвеціць. Цяперашні зорны склад пратрымаеца яшчэ 2-3-4 сезоны, а хто прыйдзе за імі? Калі ёт зьявіцца новыя хакейныя зоркі, то гадоў праз 10-12...

Мы ўсе перажываем за наш футбол. Але ж беларусы — нацыя індывідуалістай, і таму мы ні к о л і не дасягнем у гульнявых відах спорту такіх вышыніяў, як у індывідуальных.

Краіны, дзе больш моцныя камандныя, гульнявые віды спорту — гэта краіны былой Югаславіі, Гішпанія, Італія, Францыя. Ёсьць краіны зь вельмі высокім і гарманічным развіціцьцём спорту — Чэхія, Нямеччына, Нарвегія, Данія, цяпер ужо, мабыць, і Ўкраіна. А ёсьць краіны, дзе заўсёды будуць больш моцнымі індывідуальныя віды: Румынія, Куба, Ямайка, Беларусь...

Як па-моему, самы беларускі спорт — лёгкая атлетыка, вельмі крываўны. Тут, асабліва ў сілавых дысцыплінах, мы як бы саступаем уласную тэрэторыю. Но не стае ўвагі да гэтага віду спорту. Хаця ў тым жа футболе ў самым лепшым выпадку мы падыемся зь дзеяностычных радкоў у сусветнай клясыфікацыі на пяцідзясяттыя шыя-шасцідзясяттыя, а ў лёгкай атлетыцы ў нас ёсьць магчымасць замахніцца на алімпійскія медалі.

Аляксандар Урбановіч, Гомель

Дзесвартавы

2 лістапада ў Магілёве ў Палацы плянераў і школьнікаў (так яго й не перайменавалі) пройдзе канцэрт музыкі Д'юка Элінгтона. Удзельнічаюць Дзяржаўны камэрны аркестар Беларусі, Дзяржаўны камэрны хор Беларусі ды ансамбль традыцыйнага джазу «Рэнэанс».

Радыё

3 лістапада з Варшавы пачынае вяшчанье на кароткіх хвялях беларускамоўнае радыё «Радыё». Памагай Божа!

Музыка

У канцэртнае залі Філярмоніі 3 лістапада адбудзеца канцэрт фартэпіяннай музыки. Творы Шапэна выкананы ляўрэатамі міжнародных конкурсаў Юрыя Блінаў. 4-га на сцене Філярмоніі выступіць ляўрэат гран-пры Люксембурскага конкурсу 1998 году духавы аркестар Беларускага Акадэмічнага Музычнага фестывалю «Фанфары Беларусі». Адбудзеца прэзентацыя кампакт-диску аркестру.

Танцы

Што такое бальныя танцы — мастацтва ці спорт? Завітайце 6 лістапада ў Менскі палац дзяцей ды моладзі, дзе адбудзеца гарадзкі конкурс бальных танцаў «Танцавальны біц '99».

Кіно

Ёсьць у Менску на вул. Даўгабродзкай кінатэатар «Зымена». Там штонядзелі і ў другія дні паказываюць беларускамоўныя фільмы. Нават калі Вы нячаста ходзіце ў кіно, раім зазірнуць туды 2 лістапада. На Дзяды ў

З УСІХ СТАРОН

Карлос Мэнэм і Фернанда дэ ля Руа (справа)

Фота El Espectador

ПЭРАНІСТЫ СЫХОДЗЯЦЬ – ПРЫХОДЗЯЦЬ БЕЛАРУСЫ

Анатоль ПРАСАЛОВІЧ

У нядзелю 24 кастрычніка ў Аргентыне адбыліся прэзыдэнцкія выбары, у выніку якіх эпохавызначальная партыя пэрланістай у чарговы раз саступіла сваім апантам пасаду кіраўніку другой па велічыні краіны Паўднёвай Амерыкі.

Варта адзначыць, што Хусты-сіялісцкая партыя ("Партыя спрадвядлівасці"), заснаваная Хуанам Дамінга Пэронам, упершыню згубіла ўладу менавіта ў дэмакратычным парадку, а не з прычыны дзяржаўнага перавароту, як гэта адбывалася ў 1955 і 1976 гадах. Карлос Мэнэм, які ўзначальваў краіну ад 1989 году, то бок, на працягу двух тэрмінаў, не пайшоў на парушэнне канстытуцыйных нормаў і на вылучыў сваій кандыдатуры, як сцьвярджаюць, выключна з прагматычных меркаваньняў: каб мець магчымасць балітаваца на выбарах-2003, што выглядае даволі аптымістыч-

на, калі браць пад увагу амаль сімдзесяцігадовы ўзрост ціперашибнага прэзыдэнта.

Дзеля гэтага Мэнэм пазбавіў сваі фактычнай падтрымкі кандыдата ад пэрланістай Эдуарда Дуальдэ, які ў выбарчай барацьбе ўжо ў першым туры саступіў Фернанда дэ ля Руа, лідэру апазыцыі, сформаванай з дзівоча партыя: найстэршай — Грамадзянскага радыкальнага саюзу — і Фронту за салідарнасць. Перавага невялікая, але вызначальная: 50% супраць 40%.

Асноўная эканамічная прычына паразы — рост беспрацоўя. Затое Аргентына ўтварыла супольны рынак з Бразыліяй, Партагаем і Ўругваем, і ў ёй, у выніку прывязання пэса да даліра, звязаная да мінімуму інфляцыя. Пэўную негатыўную ролю адыграў і замежнапалітычны курс ураду Мэнэма, які зарыентаваў той курс на пазыцыю ЗША, аднавіў дачыненіні з Вялікабрытаніяй, разарваныя пасля вайны за Мальвінскія вострыя ў 1982 годзе, ды выйшаў з Руху Недалучанія.

На трэба пужацца слова "радыкальны" ў назове быўшых апазыцыянераў: такая ўжо посткаляніяльная традыцыя існуе ў Лацинскай Амерыцы. Прыкладам, адна з "рэвалюцыйных" партыяў Мэксікі зьяўляеца арганізація чиста алігархічнай. Тое самае можна сказаць і пра аргентынскіх "радыкалаў", чый лідэр — новы прэзыдэнт дэ ля Руа — паабяцаў на ўносіць аніякіх зъменаў, прынаамі, у эканамічны курс.

Зыход хустысцялістаў змушае прыгадаць гісторыю 50-гадовага даўніны, звязаную з беларускім рухам у Аргентыне. Тады ўся эміграцыя падзялілася на дзве плыні: тых, хто ганіў Пэрона і перасялаваўся ражымам (з большага камуністы, сярод якіх было вельмі шмат беларусаў-работнікаў з міжваеннай хвалі эміграцыі), і тых, хто ўсяляк уладам дагаджаў і актыўна шукаў іхнае падтрымкі (прадстаўнікі паваеннае хвалі эміграцыі на чале з К.Мерлякам). І менавіта ціпер, ва ўнісон зыходу пэрланістай, кіраўніцтва Беларусі прыняло рагашэнне аб адкрыцці ў Аргентыне беларускага пасольства. Са словамі пасла Вадзіма Лазеркі, галоўнай задачай Беларусі ў Срэбнай краіне зьяўляеца як мага шчыльнейшае набліжэнне да групы ейных галоўных гандлёвых партнёраў: ЗША і ЭС. База, нібыта, ёсьць: аргентынцы, як сцьвярджаеца, добра знаёмыя з нашай прадукцыяй яшчэ з савецкіх часоў.

Адзначаеца таксама, што Беларусь зацікаўленая ў пераніці досьведу эканамічных реформаў, якія, у прынцыпе, мала чым розніца ад реформаў, што праводзяцца сёньня ў дзяржавах Балты. Беларускі ўлады, відаць, узялі на ўзбраенне беларускую прымаўку: "Крывая бярэзіна — ды з-за мора прывезена". ■

ВЕСТКІ З ІЛТВЫ

Горныя муфлоны — новая краса старых сядзібаў

Карміць можна, лавіць нельга

У Літве забаранілі прыватным асабам лавіць і ўтрымліваць дзікіх жывёлаў. Для многіх гаспадароў гэта стала вялікай пралемаю. Ціперака ў гэтым краі шмат старых сядзібаў ды гаспадарак, уладальнікі якіх запрашують замежных турыстаў, каб тыя маглі пабачыць, пафатаграфаваць ды палашчыцу дзікіх звяроў, што ў Еўропе блізу звязліся. А тут гэтым гаспадарам давядзеца тых звяроў купляць. Але ж дзяржаўныя лясніцтвы да запаведнікія маюць права прадаваць нацыянальныя прыродныя скарбы. Ды ѹрачыстасці, і рэспектабельнасці. Гэта пагатоў было неспадзянкаю, бо тыя майстры, што вывелі гэтым разам свае мадалі ў сусветны подыум. Дэмантрацыя (мірная) мадэлі распачала клясычнымі съевамі камэрнага хору, што дадало гэты падзеі ѹрачыстасці, і рэспектабельнасці. Гэта пагатоў было неспадзянкаю, бо тыя майстры, што вывелі гэтым разам свае мадалі ў сусвет, яшчэ пяць гадоў таму ўжайліся за рэвалюцыянару ў нігілісту. І да нядынага часу іх мадэлі адносілі часцей да сферы альтэрнатыўнае авангарднае культуры, чымся да ўласна адзеньня.

Перад вачыма глядачоў цігамі двух доўгіх (вельмі доўгіх) вечароў прайшло 14 калекцыяў, створаных рукамі 18 кутур'е, два з якіх былі адмыслова запрошаныя з Рәсеi. Ціперака ў Вільні высоцкая мода становіцца неад'емнай часткай культурнага жыцця ѹрыку рэкламы. Публіка тут ёю інфікаваная...

Ліцьвін

Дзяніс Раманюк

Фота Лючын Рыбак

Galeries Lafayette і кожны жыве ў ілюзіі, што ён жыве амаль таксама, як ягоны шэф. У багатых краінах мэханізмы ажыццяўлення амэрыканскай ці єўрапейскай мары спраўныя. Затое ў Лацинскай Амерыцы рэпрэсіўны патэнцыял уладаў больш значны...

— Гэта відаць. Але таксама бачна, што іхная ўлада слабне. Бедныя і загнаныя — а хто слабейши за індэйца, які не валодае ні гішпанскай мовай, ні навукай падрыхтоўкай, ня кажучы ўжо пра матэрыяльныя рэсурсы — знаходзяць мужнасць кінуць ім выклік. Сілы бяспекі ўладаў маглі б пэўна разгроміць добра ўзброенае войска іншай краіны. Але супраць ледзьве ўзброеных індэйцаў яны аказываюцца бяссильнымі. Як інаки патлумачыць, што нашы партызыаны, слаба ўзброеныя, не навучаныя ваяваць і якія нават маюць мала чаго ёсьці, дабіваюцца гэткіх посьпехаў.

— Зьяўленыне вашай партызанкі было для мэксіканскага рэжыму поўнай нечаканасцю. Адно віда зьяўленыне ставіць рэжым па-за правам. Бо вы дабівецеся рэчаў настолькі справядлівых, што ніхто не спрабуе іх аспрэчваць, бо дамагаеца сяліды, а вырашэнія съявітых для людзей проблемаў. У такім съвеце, як лацінаамэрыканскі, настаўнік, пісменьнік, маральны аўтарытэт займае пачэснае месца ў грамадзтве. У Еўропе гэта ўжо ня так. Пасля съмерці Жан-Поля Сартра месца найвышэйшага маральнага і інтэлектуальнага аўтарытэта пустуе. Зн перамогаю нэакапіталізму ў Еўропе, мусібыцы, ультрападрэйнальным спадажы закіпіцца ў Corté Inglese

чинынкам Сартра будзе прэзыдэнт Эўрапейскага Цэнтральна-га Банку. Роля таго, хто «думае» за цябе, надзвычай важная. Ужо першая відаць дэкларацыя вытрыманая не ў звычайнім рэвалюцыйным жаргоне, яна хутчэй падобная да енку пратэсту ў стылі XIX ст. У ёй няма нікага гістарычнага матэрыялізму і таму падобных речай. Але ў ёй ёсьць тое, што я лічу галоўнай мыслью заслугай сапатыстаў: зварот да грамадзянскай супольнасці як гістарычнага суб'екта, які мусіць запатрабаваць зъменаў палітычных практык і мэтай. Вы адмаяліцеся інструктажнай заслугай сапатыстаў: як тое работі не-каторыя сацыялістычныя рэвалюцыі. А калі ў выступацце за нацыю або Бацькаўшчыну, дык ня ў сэнсе метафізичных абстракцыяў, але як за тое, што належыць людзям. Вы не містыфікуеце съмерці, і гэта мне здаецца асабліва важным. У адрозненіне, на-

прыклад, ад кубінцаў, вы не крываце «Радзіма альбо съмерці», «Сацыялізм альбо съмерці». Ва ўсім гэтым я бачу падмурак нейкай новай і шчырай стратэгіі.

— Між сабой мы часта жартуем над гэтай альтэрнатывай — «Радзіма альбо съмерці». Мы хадзелі б лепей жыць для Бацькаўшчыны. Мы цалкам разумеем, што наш палітычны аналіз і тактыку сапатысцкага руху нельга так проста пераносіць на іншыя краіны і съвітаўці. Але галоўнае то, што мы кідаем выклік. І ў гэтым сэнсе сапатызм цалкам можна пераносіць у іншых формах на іншыя абшары і ў іншыя рэгіёны съвету. Мы адмовіліся ствараць сапатысцкі Інтэрнацыянал — гэта быў бы ўжо сёмы ці дзясятый Інтэрнацыянал у гісторы. Не, мы ня хочам быць нікім авангардам. Лепш давайце ўтворым інфармацыйную сетку і злучымся, і ѿс.

Паводле Le Monde diplomatique
надрукаваў Сяргей Богдан

Субкамандантэ Маркас: «МЫ КІДАЕМ ВЫКЛІК»

Хоць лідэр мэксіканскіх рэвалюцыянераў субкамандантэ Маркас і аблаздзены ў Ч'япасе, але ён узьдзейнічае на мэксіканскую палітыку. Ён не прывязаны ні да якой партыі, але сіяята ве-рыць у тое, што грамадзянская супольнасць і шырокія сацыяльныя рухі могуць і мусіць стаць носібітамі грамадзіскіх зъменаў. Змогуць, калі застануцца вернымі левымі каштоўнасцямі і прынцыпамі перакананія і разлагі. Пра тое, якою мусіць быць левая рэвалюцыйная ідэя ў сучасным грамадзстве, каб не загінуць і каб спрыяць чалавечаму прагрэсу, з Маркасам гутарыць гішпанскі пісменьнік Мануэль Мантальбан.

— Здаецца, як некалі Жан-Жак Русо або анархісты верылі ў «добра га дзікуна», ты верыш у «доброй грамадзянской супольнасці», «добры сацыяльны рух». Але грамадзтве складаецца таксама з процьмы рэакцыйных, кансерватыўных, неталерантных людзей. Як мабілізаваць добрую і засцерагаць ліхое часткі грамадзянскае супольнасці?

— Праблема ня ў тым, што ў грамадзстве маюцца фашыстоўскія тэндэнцыі. Мы лічым, што калі ўсе змогуць атрымаць роўны дос-туп да СМИ і кантактаў са съветам і іншымі людзьмі, тады самыя чалавечныя, разумныя, справядлівія, вольныя, ідэмпакратычныя ўяўленыні перамогуць усё іншыя. Калі ж грашовыя мяжі зацікаўлены ў тым, каб ідэя фашыстоўскага кшталту, якія ёсьць у кожным грамадзстве, знаходзілі пашырэньне, дык яны прымушаюць працаўцаў цэлую махіну, каб паспрыяць іхнаму посыпеху. У нас няма страху перад фашыстоўскім

Модная інфекцыя

29—30 кастрычніка Віленскі цэнтар сучаснага мастацтва прэзэнтаваў грандыёзнае шоў высокага моды «Mados Infekcija», альбо па-нашаму — «Інфекцыя... Інфекцыя» забірала адразу сваёй раскошай й найноўшай тэхнічнай абсталівасцю. Што праўда, нават шматкроць пра-думанае арганізаторамі шоў на здолела задаволіць усіх ахвотных на ім прапусцініцаў. Даўно фэстываль моды не збиралі гэтулькі публікі й прэсы. І нездарма. Во літоўскія мадэльеры прадэманстравалі сваю здольнасць узьбіцца на сусветны подыум. Дэмантрацыя (мірная) мадэлі распачала клясычнымі съевамі камэрнага хору, што дадало гэтым падзеямі ѹрачыстасці, і рэспектабельнасці. Гэта пагатоў было неспадзянкаю, бо тыя майстры, што вывелі гэтым разам свае мадалі ў сусвет, яшчэ пяць гадоў таму ўжайліся за рэвалюцыянару і нігілісту. І да нядынага часу іх мадэлі адносілі часцей да сферы альтэрнатыўнае авангарднае культуры, чымся да ўласна адзеньня.

Перад вачыма глядачоў цігамі двух доўгіх (вельмі доўгіх) вечароў прайшло 14 калекцыяў, створаных рукамі 18 кутур'е, два з якіх былі адмыслова запрошаныя з Рәсеi. Ціперака ў Вільні высоцкая мода становіцца неад'емнай часткай культурнага жыцця ѹрыку рэкламы. Публіка тут ёю інфікаваная...

Ліцьвін

Дзяніс Раманюк

ПЯРЭДНІ КРАЙ

Мы зьбіраліся весяці сёньня гутарку пра тых, хто ішоў на пярэднім краі 17 кастрычніка. Дзяяньні авангарду дэмантрантаў уражвалі прадуманаасцю і гатовасцю да самых адказных раешэнняў.

Вынік лістапада, які пачынаецца, залежыць ад таго, ці стануць людзі поплеч з тымі, хто ідзе наперадзе. Тады лістапад 99-га можа стаць гістарычным лістападам.

Аднак, рыхтуючы нумар, «НН» так і не ўдалося сустрэцца з прадстаўнікамі падпольнай вайскова-партыятычнай арганізацыі «Край» — яна пакуль ня мае ні легальнаў філій, ні прадстаўніка для прэсы. Адмовіліся ад інтэрв'ю і ў «Белым Легіёне»: «На пярэднім краі ідучь адны, а гутараць хай другія». Гэта паважнае маўчанье: структуры дэльвюх гэтых арганізацыяў на сёньняшні момант маюцца ў больш чым 50 гаратах і мястэчках Беларусі. Наш карэспандэнт гутарыў з прадстаўнікамі іншых суполак. Хоць і менш значныя, яны маюць сходныя мэты.

Не сакрэт, што 17 кастрычніка ў дэёркіх атаках на кардоны сталічнай міліцыі ды амону моладзь з «Партыі Свабоды», Маладога Фронту і вайскова-партыятычнай арганізацыі «Край» прайвіла сябе як дастаткова арганізаваная беларуская сіла. На жаль, пасъля акцыі супраціву яе актыўныя ўдзельнікі вымушаныя захоўваць меры перасыцярогі нават у дачыненіях з нацыянальнай прэсай. На фоне гэтага кансыпратыўнага зацішша мне падалось цікавым сустрэцца з людзьмі, якім ёсьць што сказаць пра вынікі Маршу Свабоды і пэрспэктывы беларускага нацыянальнага супраціву.

На пытаныні «Як Вы ацэньваецце падзеі 17 кастрычніка?» і «Што будзе далей?» адказваюць кіраунік незарэгістраванай «Беларускай Партыі Свабоды» Сяргей Высоцкі і сябра фактычна падпольнай арганізацыі «Беларускі Нацыянальны Кангрэс» Андрэй «Рутович».

Радзіма або съмерць
«НН»: Андрэй, раскажыце ў межах магчымага, што гэта за арганізацыя альбо партыя, ад імя якой Вы выступаеце, якія мэты ставіць перад сабой БНК?

Андрэй «Рутович»: Наша арганізацыя знаходзіцца ў стадыі структурнага становлення. Умоўы падполья і дастаткова строгая кансыптрацыя істотна ўскладняюць працу, але пакуль што іншай нельга. Нашы людзі ўзыдымаяюць ідзю «Беларускага Нацыянальнага Кангрэсу» на параштках Нацыянальна-дэмакратычнай партыі, пазнякоўская БНФ і радыкальных маладёжных суполак, абвішаюць сябе канструктыўнікамі беларускай нацыянальнай рэвалюцыі. Разам з бізкімі нам радыкальнымі партыямі і групамі мы кажам: Радзіма альбо съмерць!

«НН»: Як Вам Марш Свабоды і — што далей?

A.«Р.»: З аднаго боку, я зада-

волены съмеласцю й напорам, зь якімі беларуская моладзь заатакавала ахонікаў рэжыму. З другога боку, мне зразумела, што бальшыня беларускай міліцыі — нашыя людзі, якія таксама ненаўдзяцца існующыя рэжым.

Цяпер пра «што далей?». Як сябра БНК, я думаю, што далей будзе горш, ворагі нацыі пойдуць ва-банк. Для адпору ім трэба стварыць блёк правадыкальных партыяў і арганізацыяў. Да стварэння такога блёку і заклікае БНК.

Акцыя вярнула веру

Сяргей Высоцкі, старшыня «Партыі Свабоды»:

— Беларуская моладзь узяла лёс апошняга этапу Маршу ў свае руки. Сёняня, дзякуючы герайчнаму чыну маладых 17-20-гадовых, кожны беларус мае права сказаць: «Мы — вялікі беларускі народ». І перамога, а гэта менавіта перамога, належыць у першую чаргу не Івашкевічу, не Гразновай, ня Хары-97, а нашай змагарнай і сувязтой беларускай моладзі.

Акцыя 17-га атрымала вялікі разголос, вярнула веру ў будучыню беларускай дзяржавы і ў беларускі народ сотням тысячаў

людей. Аднак чаму атрымаўся гэткі эффект?! Бо ўпершыню быў ўзяты на ўзбраеные рэвалюцыйныя і нацыянальна-вызвольныя сродкі барацьбы. Толькі сілай можна супрацьстаяць янычарам і акупантам. Акцыя 17-га гэта пацьвердзіла.

Аднак сёй-той з памяркоўных ужо съпяшаецца адмежавацца ад «правакатарапу». Нехта ўжо ледзь не апраўдаеца перад катамі. Сябры, вам німа за што апраўдаўца. І нічога, што нехта набраў палітычныя балы, скарыстаўшы мужні парыў беларускай нацыі да жыцця і ўласнай волі. Хіба гэта галоўнае? У справе нацыянальна-вызвольнага супраціву альбо ўсё перамогу, альбо ўсё ж і прайграюць. Спадарам памяркоўнікам варта адказаць сабе, ці гатовыя яны ісці далей, у вайсковыя часткі, да рэвалюцыйных рабочых? Ці гатовыя яны ісці да Нацыянальнай Рэвалюцыі?! Бо той, хто марыць толькі пра аксамітную — не атрымае нікакай. Такі закон палітычнага жыцця. Ні акупант, ні ягоны адвакаты ня маюць права вызначаць дапушчальныя народам межы самаабароны.

Падрыхтаваў Міраслаў Чантарыцкі

КРАІНА ДЫХАЕ...

Нядоўна я ўпершыню пачуў расейскае слова «стрёмопаты». У беларускай мове ёсьць дзеяслоў «стрымаша», вельмі падобны да расейскага «стрематися» (якізначыць «шугацца, панічна баяцца чагосьці»). То бок, стрымапаты — людзі, што паталягічна ўстрымліваюцца. Ад чаго?

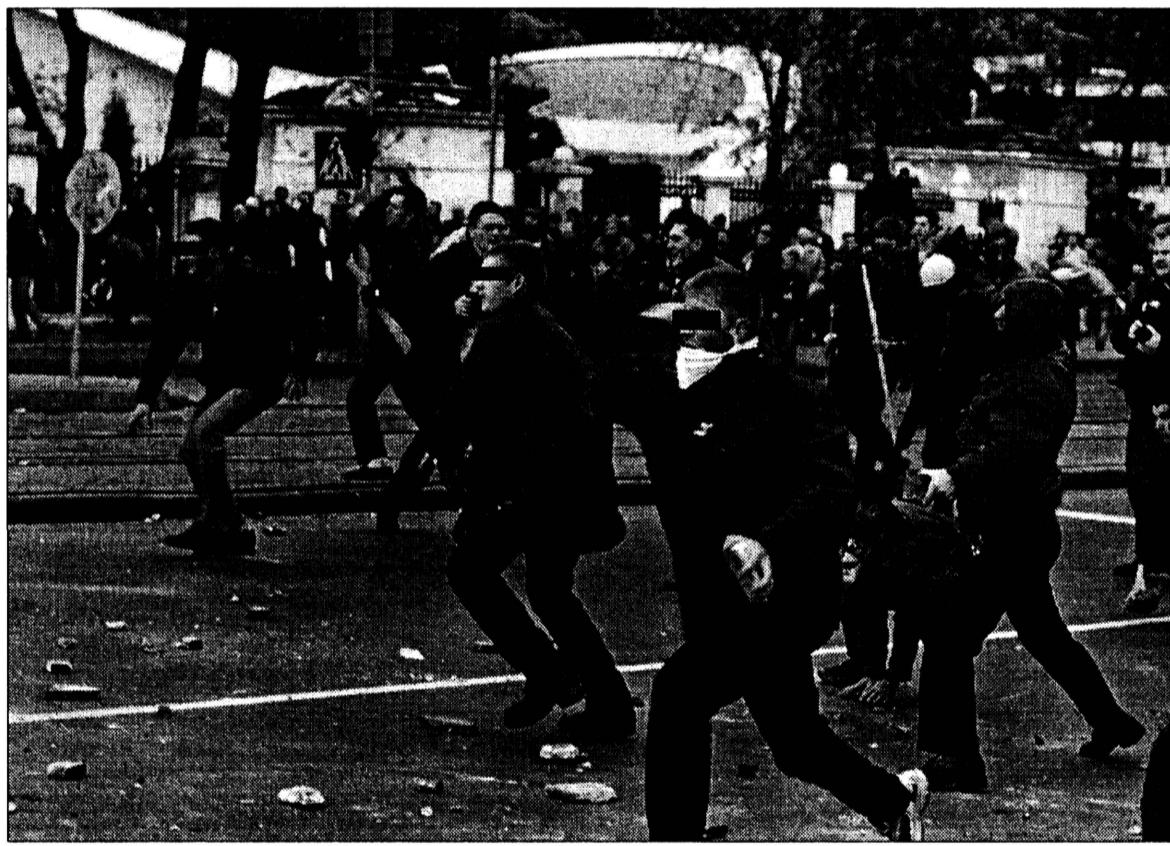
Неасэнсаванасць дзеяньня вынікае зь іхнага неасэнсаваньня, як і сэнс барацьбы — з яе бессэнс-соўнасці. Прыйдзе час, і моладзь пачне кліаць шаноўнае спадарства «жапазыцый», з-за яе аморфнасці. Вы намагаецца сабраць 100, 200, 300 тысячаў на вуліцах шэрага Минску, але не разумееце, што, каб нешта сабраць, траба нешта кінуць. Прыкладам, камень.

Шэрыя служкі цынічна судзяць дэульянікі Маршу, а шэрыя съведкі падзеяў — з барышом на пузе — ня зьдзівяцца, калі ўсім героям-міліцыянтам заўтрага даадуць маршалаў. На мурох — мурох.

А менавіта яны, муры, — гэта нашыя сродкі масавае інфармацыі. Мураванкамі супроць мураўёва-вешальнікаў ды мураўёў-вісельнікаў. Бо той, хто здолее напісаць «ЖБ!» на шыбе, напіша і з-пад шыбеніцы.

Кансэрваторычна-хрысьціянскі хорт на любіць камуністашт і іншых чырвоных, але ж знайсці замену пуліхайскім «enfants de la Patrie» так і ня здолелі. На Ўправе КХП БНФ дзядзькы за стойкай супракае цябе фразай «Што Вы хаціце?», а таварыш з харугвай ВСДП на маё пытаньне, дзе знайсці Статкевіча, кажа, што, маўляў, «не тваё дзела, шчанок» і прапаноўвае мне засунуць нашпаніўскую пасьведчаньне ў адно месца.

«Шчанок» грызуцца «за жывот» з шакаламі, а сабакі-аксакалы адно ўмеець, што лаяцца між сабой ды падбрэхваць нават не з падпольля, а з падпечча, бо там цяплей. Местачковая апаталя

Сутыкненне на вуліцы Першамайскай

Фота: IREX-ProMedia

ЗЬ «ЛЮБОЎЮ» ДА РАСЕІ

Пасъля сканчэння Маршу Свабоды былі затрыманыя ня толькі беларускія грамадзяне, але й грамадзяне Расеі. Журналістка Наста Неказакава вярнулася з Маршу толькі а 5-й раніцы 18 кастрычніка. Наста вучылася ў Маскве ва Ўніверсітэце геадэзіі і картографіі, працавала настаўніцай, займалася экалягічнай дзейнасцю. Цяпер жыве ў Менску, працуе ў газэце «Навінкі». Вось што яна распавяла ў Праваабарончым Цэнтры «Вясна»:

«Тое, што я пабачыла 17 кастрычніка, кардынальна адрозніваецца ад таго, што бывае ў Расеі. Там, калі на сабраўлі на экалягічных акцыях, дык вельмі баяліся шуміхі. Тут жа законаў ніяма...

Я трапіла на мітынг, калі ён ужо сканчыўся. Вельмі шмат было моладзі. У Расеі самая актыўная частка насельніцтва — старыя. Моладзь у Расеі зусім апалаўчаная. А тут я пабачыла маладых, якім ня ўсё адно, што робіцца...

ла: «Можа, нас выкрадаюць!»

Гадзіны праз паўтары ў Савецкі пастарунак, куды нас прывезлы, началі прывозіць людзей з моста цераз Свіслач. Мы падумалі: «Крыўдна, што так рана нас забралі, і мы гэтага не пабачылі». Пратаколы на нас пачалі складаць толькі калі 23-й гадзіны. Усе стомленыя. Нехта перажываў, што выганяць з інстытуту. Апошніх людзей прывезлы а 22-й — хлопец з дзяўчынай удзельнічалі ў дэмантрацыі, пасъля паехалі ў госьці да сяброўкі, пілі гарбату, сяброўка пайшла праводзіцца іх да станцыі мэтро «Усход», і там іх усіх трох забралі. Праз паўгадзіны прыехала маці гэтай нялонунагадовай дзяўчыны, да якой яны хадзілі ў госьці. Маці да другой ночы там даказвала, што яе дачка цэлы дзень была ў хаце: «Выышаў дзіцёнак на пяць хвілінай праводзіцца сяброў і зьнік. Тэлефануюць з РАУСу і кажуць, што затрымалі ў дэмантрацыі! Як такое

магло быць!»

Пасъля таго як склалі пратаколы, мянэ прывялі да намесыніка начальніка РАУСу. Прозвічша яго, здаецца, Гусінскі. Ён сядзеў паўп'яты ў сваім кабінэце, развалиўшыся ў крэсле. Ён быў у цывільным. Гэты чалавек пакінуў у мене жахлівае ўражаньне. Выказаўся ён выключна нецэнзурна. Я зайшла да яго і адразу села. Тут жа мне сказаў, што я павінна стаяць перад начальнікам. Прэс-карту маю спачатку спрабавалі парваць на дзіве часткі, пасъля падпаліць. Начальнік казаў свайму памочніку: «Разарві, я кепска бачу!» Пасъля памочнік проста паразаў прэс-карту ўпоперак.

Дыялёт з начальнікам быў бессэнсовым. Ён мне расказваў, як ён любіць Расею і паважае ўсіх расейскіх людзей, пасъля пачаў кричаць, што ты «прыяжджаеш сюды, каб нам жыць перашкаджаць». Пасъля крикнуў: «Ці ведаеш ты, чым у нас мужыкоў гвалтуюць у турмах?» — і вельмі падрабязна пачаў тлумачыць. Але я ня мог адразу ўзгадаць і казаў: «Ведаеш, такім сіненькім, я ня памятаю, як яны называюцца, ну, садавіна такая». Пасъля яму нех-

та падказаў: «Баклажаны!» Я не магла зразумець, што я павінна рабіць: радавацца, што я не мужчына, ці здагадвавацца, што з жанчынамі абыходзяцца яшчэ горш. Для гэта гэта, відаць, тэма нейкай слабай, бо ён мне доўга гаварыў: «Паглядзі на сябе, як ты стаіш — так толькі ананісты стаяць». Пасъля пачаў расказваць, што таікія ананісты. Нейкія хворыя ў яго былі фантазіі... Затым падышоў і з размаху ўдарыў мяне па галаве са словамі: «Прабач, але ты сама ведаеш, за што! Гэта для твойго выхаваньня!» Мне зрабілася крываўна. А побач стаяў мадалы мент, ён съмляўся. Я стала кідацца да дзівярэй, ён пачаў мінавацца памочніку загадаў замкніць дзявярэй.

Пасъля мне зноў расказвалі пра жахі турэмнага жыцця: «Там прастыуткі, у іх хваробы. Уяві: кароста. Пасядзіш, і ў цябе такое будзе». А пасъля гэтых намесынік начальніка Савецкага РАУСу паказаў мене на вялікі партрэт Лукашэнкі, які вісеў у яго ў кабінэце, і сказаў: «Ты ведаеш, хто гэта? Гэта наш бацька-прэзыдэнт! А ты ведаеш, у якую дзяржаву ты тра-

Пад час Маршу Свабоды

НЕЛЕГАЛЬНА – НА БАЦЬКАЎШЧЫНУ

**Маладыя беларусы ў Нямеччыне ўтварылі Дэмакратычны Саюз
Беларусі, каб змагацца за свабоду радзімы**

На пачатку году наша газета ўжо писала пра ўцёкі на Захад маладога судзьдзі з Бабруйску Юр'я Сушкова. Пазыней многія чытачы цікавіліся далейшым лёсам гэтага чалавека. Але звестак пра яго не было, акрамя надрукаванага ў прэсе ўказу Лукашэнкі. Ён вызываў Сушкова ад ававязкай судзьдзі.

Днямі Юры пакінуў Беларусь другі раз — пасля таемнага прыезду на радзіму. Перад ад'ездам ён сустрэўся з карэспандэнтам «НН».

...Першым чалавекам, з якім Юры разгаварыўся пасля прыезду ў Нямеччыну, быў звычайны таксіст. Слова за слова, і раптам высветлілася, што кіроўца ѹ пасажыр маюць падобныя лёссы. Таксіст аказаўся палікам, юристам па адукцыі, які збег у Нямеччыну ад Ярузэльскага пад час ваенага становішча ў Польшчы. Паляк успрыняў знаёмства з беларусам з пэўным сантывінствам. Ён ўзяў за таксі ўдвая менш, чым было на лічыльніку, а пасля палез у багажнік і ўручыў Юр'ю цэлы пакет прысмакаў. «Вып'еце гарбаты зь іншымі ўцекачамі. Я сам калісь быў такі!» Так нашага земляка сустрэла Эўропа...

— Юры, як Вы жывы-здравы на новым месцы?

— Я цяпер жыву ў Нямеччыне. Ужо даволі працяглы час у горадзе Дуйсбургу. Працаўць там пакульмагчымасці няма, бо ўцекачам на надта даюць працаўць. Немцы ўвогуле вельмі добразычліва ставяцца да нашых людзей. Вельмі вялікую дапамогу дае ўцекачам дзяржава. Ня толькі грашыма: можна хадзіць вучыцца, мову вывучаць, што важна. Амагчыма, нават найважней на першым этапе. Людзі ў Нямеччыне вельмі добрыя, вельмі спагадлівыя. Натуральна, насы суайчыннікі, якія вымушаны там знаходзіцца, імкнунца адпалаціць тым жа. Хоць, вядома, там шмат выхадцаў з усходу Эўропы, якія займаюць крымінальны дзейнасцю. Гэта падрывае наш аўтарытэт.

Як юрист, я звязаны увагу, што пакаранын ў Нямеччыне вельмі мяккія, не такія, як у нас. Тут усіх разъмяркоўваюць у папраўча-працоўныя калёніі, як правіла. Там людзі атрымліваюць збольшага штрафы. Пры гэтым насы штрафы ў парананыні з нашымі заробкамі наўнайшыя, чым іхныя штрафы — з іхнімі.

Мы ў горадзе Дусэльдорфе — гэта ў Рэйнанії-Вэстфаліі — стварылі Дэмакратычны Саюз Беларусі. Сабралася група маладых людзей зь Беларусі, гатовых змагацца за вольную Бацькаўшчыну.

— Гэта насы эмігранты? Ці дзецы эмігрантаў?

— Не, гэта ўсё эмігранты ў першым пакаленіні, беларуская маладзь, што цяпер жыве ў Нямеччыне. Арганізацыя паціху пашыраецца. Зьяўляюцца новыя людзі, якія жадаюць аказваць дапамогу — як інтэлектуальнную, так і матэрыяльную. Гэта пераважна прадстаўнікі інтэлігенцыі. Кантынгент шы-

рокі. Людзі розныя.

Адна з прычынаў майго прыезду ў Беларусь — наладжванне сувязяў з беларускай апазыцыяй. Трэба наладзіць контакты, каб аказваць адзін адному дапамогу, найперш інфармацыйную. Ёсьць пэрспектывы стварэння на Захадзе — відаць, у Галяндзі ў Нямеччыне — беларускіх інфармацыйных цэнтраў. Можна будзе выпускаць нават свой бюлетэн ці газету. У нас будзе магчымасць паказваць сапраўднае ablіčча нашай дзяржавы.

— Перад ад'ездам Вы выказвалі намер напісаць книгу пра Беларусь. Ці ўдзе праца?

— Пра книгу ведаюць у Дэмакратычным Саюзе Беларусі. І мне цяпер ужо дапамагаюць у зборы матэрыялаў.

— Як Вас сустрэлі ў Бабруйску, ці была нейкая асаблівая рэакцыя з боку знаёмых?

— Я ў сваім родным горадзе амаль ня быў. Бо ж я прыехаў нелегальна. Жыву тут так, што пра мяне амаль ніхто ня ведае, акрамя вузкага кола асобаў, якія я давяраю. Бо ўлады абвесьцілі мой вышук. Маю ў руках дакументы, якія гэта даказваюць. Калі шмат хто даведаецца пра маё перабыванье ў Беларусі да таго, як я зноў выеду за мяжу, могуць быць проблемы. Магу трапіць ім у руки. Страшна нешта прагнаваць у сітуацыі, калі ў краіне зынікаюць людзі. Напросто какужы, могуць даць дзесь за кутом па галаве, і разъвітвайцца з усімі плянамі. У Менску людзі, якія асабіста ведаюць старшыню Вярховага суду Сукалу, сказали, што ён мне не даруе майго ўчынку... Выступаючы на магілёўскім тэлебачаныні («Магілёў-1», па-моему, канал завецца) недзе ў мінулым месяцы сп. Сукала сказаў, што кропка ў майі справе яшчэ не паставлена і будуць яшчэ з майі выпадкам разъвірацца. Ім яшчэ нешта хочацца высьвятляць і зь нечым разъвірацца...

— Што значыць «у Вашай справе»? Супраць Вас што — крымінальную справу завялі?

— Справу, канечнане, наўрад ці заводзілі, бо гэта пёўная працэсуальная працэдура. Павінны ж быць абрэгунтаваныні, а ў майі дзеяннях ніякага складу злачынства не было.

— Калі ласка, пракамінтуйце артыкулы ў бабруйскай і магілёўскай прэсе, якія былі напісаныя як рэакцыя на Ваше ўцякацтва.

— З задавальненнем пракамінту, бо гэта больш гумар, чым нешта сур'ёзнае. У «Бабруйскім кур'еры» (здаецца, гэта ён называецца) Галіна Процкая напісала пра мяне артыкул. Ну, яна, відаць, не ад сябе выказваецца... У матэрыяле прысутнічае невялікі аналіз, інтэрв'ю ўладзімера Галавачэнкі (гэта цяперашні в.а. старшыні Ленінскага суду Бабруйску), старшыні Першамайскага суду Аляксандра Казусёнка, работніка УУС Бяляцкага і начальніка Ленінскага РАУС Касцянеціча. Галавачэнка казаў, што я адпрацаваў у судзе ўсяго нічога — год (я адпрацаваў фактыч-

на паўтары гады), а за гэты час рана меркаваць пра судзьдзю як пра спэцыяліста. Што я «абыяк» працаваў, і ўсё такое... Падругое, Галавачэнка сказаў, што ў мяне ў Беларусі засталася дачка, якую дрэнны бацька, выходзіць, кінуў, пакінуў без аліментаў. Але я як плаціў алімэнты на дачку, так і плачу. Стабільна, праз пошту. Паколькі сам я зараз гэтым займаца не могу, я даручыў сваім бацькам выплачваць алімэнты з майі грошай. Наш закон дазваляе мне гэта рабіць. Мое бацькі ўвесе час знаходзіцца ў Беларусі. Ленінскі райсуд Бабруйску абвесьціў мяне ў вышук. Наколькі мне вядома, гэта было ўказанне зверху...

— I Вашыя быўшыя калегі з гатоўнасцю на такое пайшлі!

— Так. Мая аднакурсніца, аднагрупніца, якая разам са мной у Харкаве вучылася, Карабенка Тацяна, вынесла азнатчынне аб майі вышуку. Гэты дакумент накіраваны ў Першамайскі РАУС для прынцацца яго ў вытворчасць. Я ўвогуле не разумею сэнсу гэтага вышуку: калі справа ў аліментах, дык бацькі маюць права плаціць за мяне алімэнты. Пісьмовы дазвол Магілёўскага ўпраўлення костыцы маеца як у судзе, так і ў майі бацькоў. Галавачэнка сказаў яшчэ, што я зъехаў у Нямеччыну таму, што маю там вельмі шмат сяброў, бо я там нарадзіўся, у Нямеччыне. Гэта проста глупства: нарадзіўся, я пражыў там крэху больш за год і з бацькамі зъехаў. Якія маглі быць у гадавалага дзіцяці сябры?!

Хачу паўтарыць: я зъехаў, выходзічы толькі са сваіх поглядаў на жыццё. Я быў абавязаны так зрабіць.

Ведаецце, у мяне шмат сяброў у міліцыі, судзе, пракураторы, КГБ. Гэтыя людзі мяне падтрымалі. Усе сказаілі мне, што я меў рацыю, што я сказаў праўду, што ўсім вядома, якое ў нас робіцца «невядома што». Усе пра гэта ведаюць, але ня ўсе гатоўныя на падобны да майго крок.

— Вы забярэце сваю сям'ю ў Нямеччыну?

— Пакуль што я ня стаўлю пытання так. Але моя жонка — мой паплечнік, яна мяне ва ўсіх справах падтрымлівала, дапамагала.

— Усё ж, Юры, дзе Вам хочацца жыць: на Радзіме ці за мяжою?

— Вы ведаецце, гэта залежыць толькі ад палітычнай сітуацыі. Вядома, пры змене рэжыму жыць на Захадзе я не зъбираюся. Чаму я й вярнуўся, хоць часова й нелегальна — бо палітычны прытулак для мяне — не самамэта. У любым выпадку я гатовы працягваць змагацца за вольную Беларусь. Але цяпер я не могу тут знайсці сабе легальны ўжытак.

— А калі дыктатура зацягненца на пару дзясяткаў гадоў? Мне ў гэта мала верыцца, але раптам?..

— Будзем змагацца зь ёй! Нават пару дзясяткаў гадоў. И авалязкова пераможам!

Гутарыла Тацяна Сынітко

Яны церпяць за Беларусь

Сыліс грамадзян, супраць якіх узбуджаныя крымінальныя справы па палітычных матывах або засуджаных па палітычных матывах:
(стан на 31.10.99)

Алесь Астроўскі
Яўген Асінскі
Андрэй Валабеў
Алег Воўчак
Глеб Догіль
Зыміцер Задорай
Павал Знавец
Андрэй Клімаў
Уладзімер Кудзінай
Сяргей Калінін
Аnton Lazaraў
Павал Ляшчынскі
Яўген Мурашка
Уладзімер Плешчанка
Галіна Рабянкова
Аляксей Сіманенка
Iгар Сімчанка
Яўген Скотка
Мікола Статкевіч
Герман Сушкевіч
Барыс Хамайды
Сяргей Шміль
Валеры Шчукін
Міхail Чыгір

Перасъедаваныя па палітычных матывах за прафесійную дзейнасць:

Юры Бандажэўскі
Васіль Лявонай
Гары Паганяйла
Васіль Старавойтав
Вера Страмкоўская

Тыя, што зыніклі:

Тамара Віньнікава
Віктар Ганчар
Юры Захаранка
Анатоль Красоўскі

Падрыхтаваў А.П.

Дзяды – ня «деды»

Напярэдадні сёлетніх Дзядоў некаторыя менскія рускамоўныя газеты і старонкі ў інтэрнэце неабачліва пераклалі слова «Дзяды» на расейскую мову. Не ўлічылі, што гэтае слова ў такім кантэксьце па-расейску гучыць з націскам на першым складзе — «деды», як у словазлучэнні «отцы и деды». Калі ж гэтае слова напісаць зь вялікай літары, забраць у двукосьці і прыставіць год, атрымаецца поўная недарэчнасць — «Деды'99» — тое, што ніяк не асцыюеца з традыцыйным беларускім днём памінання продкаў.

Калі глыбей учытаўца ў артыкулы пра «Деды'99», абавязкова натрапляеши на развагі пра духоўнасць, якая абавязкова звязана з праваслаўнай царквой і г.д. Вось тут і пралигае мяжа, якая выразна аддзяляе расейскую культуру ня толькі ад беларускай, але й ад іншых эўрапейскіх культур. Проста кажучы, так і столькі пра духоўнасць у нас ня кажуць і да духоўнасці не заклікаюць, што можа съведчыць пра недахоп гэтай самай

духоўнасці ў Рэсеi. У беларускай традыцыі нічога падобнага ніколі не было. Прынамсі, ані ў фальклёры, ані ў клясычнай літаратуры такіх съведчаньняў мы ня знайдзем. Казалі: «старыны ня рушыць, наўны ня ўводзіць». А гэта, у сваю чаргу, ужо ніяк не стасуецца з расейскай культурнай традыцыяй.

Пры ўсім напоры пропаганды духоўнасці Рэсеi ведала і здраду духавенства, і масавы атэізм, заўзятае і радаснае разбурэнне съвятыняў. А ў выніку — паказальны прыклад — развітаныне з камунізмам, якое ў Рэсеi на ўзроўні народнай съвядомасці адбылося надзвычай лёгка. Менавіта з гэтых прыкладаў складаецца выснова пра брак духоўнасці, якім абумоўленае бясконца гаварэнне пра гэтую самую духоўнасць.

Ні ў якое парадкунанне ня йдзе сътуць беларускай народнай съвядомасці, якая яшчэ доўгі будзе развітвацца са сваімі асцыялізмам. Як на маю думку, гэта съведчыць пра прыродны кансерватызм і, у выніку, жыццяздольнасць нашае нацыі,

якая спрадвеку імкнецца «старыны ня рухаць, а наўны ня ўводзіць», нават калі старыною для яе стаў аблудны шлях, у гэтым выпадку — савецкі сацыялізм. Зымена арыенціраўца пакутна і адбываецца доўга. Яна ў нас праходзіць толькі са зменаю пакалення. Менавіта на гэтым гуляе цяперашняя ўлада, якая заклікае хутчэй аднавіць Савецкі Саюз, пакуль не адышло старэйшае пакаленне, якому савецкі ідэалы блізкі і дарагі (а «прагматычная моладзь» ужо ніколі не прагаласуе за СССР). Можна сабе ўяўіць, што пры ўмацаванні ў душах людзей станоўчы арыенцірай мы можам стаць аднімі з найбольшых прыхільнікаў демакратыі і рынковай эканомікі сярод суседзяў. Тое самае тычыцца і мовы, і нацыянальной культуры, якія калі ўжо прыйдуть у съведчаніе людзей, дык замацуюцца там назаўсёды.

Беларусы — не рэвалюцыянэры. Пагаварыце пра гэта з вашымі продкамі, калі прыйдзецце на Дзяды на іхняя магілы, і вы адчуце, што гэта так.

Сяргей Паўлоўскі

Пахаванье дзеда Аркадзя

Севярын КВЯТКОЎСКІ

Два тыдні таму мы хавалі дзеда Аркадзя — апошняго з старэйшых нашага роду. Дзед Аркадзьбыў прадметам майго дзіцячага захаплення ня гарну. Бо ён першым у вёсцы сабраў уласны трактар. Увогуле, майстраў рэчы, недасяжныя для ўменія іншых, праз што нешматлікія «варагі» ў вёсцы называлі яго таямнічым словам, якое выклікала павагу — «аднаособнік». А

яшчэ, у доме бабы Ані і дзеда Аркадзя я прамовіў першыя беларускія слова.

Рытуал пахаванья адрозніваецца ня тое што ў розных рэгіёнах, але і ў суседніх вёсках. У адной нябожчыка абавязкова вязуць (прычым на аўтамабілі, нават, калі могілкі ў сотні метраў ад хаты), у нашай — трэба толькі несыці, хай сабе ѹ колькі кілямэтраў. А яшчэ паводле непісаных правілаў урачыстыя слова перад першым памінальным кілішкам прамаўляюць

менавіта «па-руску». «Гаварыць па-руску» — гэта сапраўдная праца, ня меньш цяжкая, чым любая справа ў беларускай вясковай гаспадарцы. Зрэшты, як для каго. Кіраваў хайтутамі мой стрыечны дзядзька. У адрозненінне ад большасці аднавяскоўцаў, ён ня толькі пераехаў у горад, але й скончыў філфак БДУ і выкладае цяпер там беларускую мову. Зразумела, дзядзька — чалавек паважаны ў вёсцы. Што да мяне, дык менавіта дзядзька чытаў мне малому «Новую зямлю»

и вучыў шмат чаму добраму — беларускаму...

Жывучы ў Менску, дзядзька падкрэслівае, што ён вясковы чалавек і што паміраць вернеца да хаты свайго нараджэння. Не ў малой ступені дзякуючы «штудыям» дзядзькі я адчуў сябе беларусам. Але на пачатку 90-х мы ўжо не размаўлялі, а спрачаліся. Па-беларуску. Я зь юнацкім імпэтам даводзіў, што трэба беларусізаць ўсё жыццё краіны, дзядзька пярэчыў, што ўсё ад Бога — і ўлады, і мовы, і што

трэба пакінуць вясковае вясковыя, а гарадзкое гараджанам. Да гэтуту у вёсцы нараджаюцца людзі, каб з часам паехаць у горад, каб навучыцца «языку», і жыць «як Бог дасць». Але ў горадзе нараджаюцца іншыя, для якіх «мова», пакуль хай сабе ѹ сымбал, але самы галоўны.

Вёска захоўвае традыцыю. А горад абнаўляе традыцыю, стварае новую, якая мусіць прыйсці ў вёску дзеля «захаванья». Беларусь адродзіцца, калі горад і вёска съдуцца ў адно.

Вы пра мяне яшчэ згадаеце...

Сяргей ХАРЭЎСКІ

«Вы пра мяне яшчэ згадаеце...» — сказаў незадоўгатада сваёй съмерці Язэп Драздовіч.

Бесправоўны і бяздомны вандроўнік-мастак паміраў у чужой хаце ў поўным забыцці. Але ён меў рацю — узгадалі. Пасыля дзесяцігодзьдзя ѿн быў

такоў і дойлідаў, іх жыцьцёвы ўтворчы шлях быў на слыху ѿ кожнага адукаванага чалавека. Чаму не адбылося гэтае ў Беларусі?

Падказку дае гісторыя нашага стагодзьдзя. У Беларусі мастакі да апошняга дзесяцігодзьдзя ніколі не існавала без улады. І як толькі мастер становіўся паза ўладаю, якая яго патранавала, карміла і рэкламавала, ён працадаў. Пакуль господін Мікешын за царом ставіў манумент да 100-х угодкаў перамогі над Напалеонам у Полацку, яго добра ўсе ведалі. Пасыля, як ня стала цара, скульптар звехаў, помнік узарвалі, забылі. Пакуль тавары Шагал быў камісарам у Віцебску, яго таксама ведаў кожны.

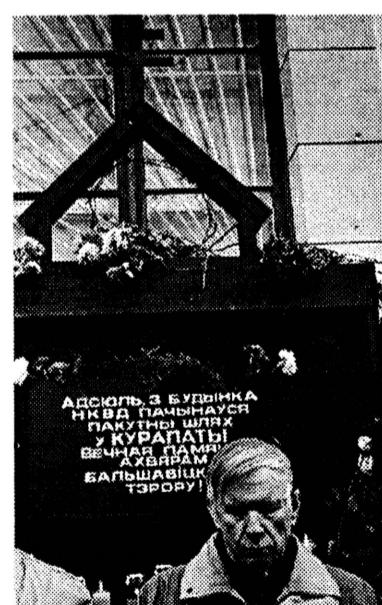
Прытым нікому не прыходзіла ў галаву аспрэчваць ягоныя эстэтычныя эксперыменты. Звольнілі, звехаў, і забылі. Для іншых мастакоў лёс выпаў і наогул трагічна. Як для Рамана Семашкевіча, які перабег з Вільні ў СССР. У Менску яго вельмі ж зашчанавалі, прыцягвалі да ўздзелу ў выставах і ў афармленіі першыёдкаў. Але кувадла хіснулася ня ў той бок, і ён мусіў быў хавацца

ўжо ў Маскве, да свайго канца ў 37-м... Памяць пра яго таксама сцёрлася.

Падобнае адбылося ѹ з нашымі мастакамі папярэдніх эпох. Мянляліся ѹ замалёўваліся абразы і партрэты, працадалі мастакі. А народ заставаўся статыстам. Молячыся на безыменных абразах альбо пазнаючы магнікі партрэт, беларусы не задумляліся над лёсам іх творцаў.

Сёння мы, на шчасце, ведаём імяны Мікешына, Шагала, Семашкевіча. І не прыгадваюцца ѿжо тыя выслікі многіх і многіх людзей, мастактвазнаўцаў, публіцыстаў, мастакоў і літаратаў, якія вярнулі і съветлае імя Язэпа Драздовіча, цягам дойгіх пошукаў, цераз ідэялагічны перашкоды. Той, хто быў на ўрачыстым адкрыцці ягонае выставы ў Мастацкім музеі ў 1988 годзе, ніколі таго не забудзе. Колкі было радасці, захаплення... скрухі, што раней усяго гэтага скарбу ня бачыла цэлае пакаленіе.

Тыт часам адно за адным, як непатрабная ѿжо збуцьвелая лістоўка, ападаючы і забываючы імяны тых, хто працаў на ўладе...

Дрэва

Зыміцер БАРТОСІК

Неяк я паспрабаваў зрабіць сваё генэалагічнае дрэва. Але намаляваная схема на дрэва паходзіла мала. Хутчэй — на птушку, адно крыло якой было ў два разы даўжэйшае за другое. Галавою гэтай непрапарцыйнай канструкцыі быў, вядома, я. А крыламі, адпаведна, адэсія палякі па бацьку і шматлікай ніжненайгародзкай радні па маці. Размах крылаў забіраўся ѿ мінулае стагодзьдзе й ахопліваў немалую тэрыторыю ад Чорнага мора да Алтая. Ни кажучы ўжо пра саслоўі.

Са схемы вынікала, што ўсё гэтыя людзі існавалі, любілі, дзейнічалі ды пакутавалі толькі дзеля таго, каб аднойчы абвясціць съвету пра сваё зьяўленне я. Ніжнегародзкі нігацыянт, купец першай гільдыі, будаваў свае даходныя дамы для таго, каб праз стагодзьдзе я глядзеў «Вія» — у кінатэатры, уладкаваным на першым паверсе аднаго з тых дамоў. А селянін з вёскі Канстанцінава, які прыехаў на заробкі на Сор-

Васіль Быкаў на Дзяды ў 1996 годзе ля капліцы пры будынку КГБ. Улады разбураць гэтую капліцу

Halloween і Дзяды

Алесь КУДРЫЦКИ

Джэк быў сквапным чалавекам і таму ня змог трапіць у рай. Аднак і ўваход у пекла быў для яго зачынены, бо Джэк жартаваў з д'яблом. Яму наканавана брысьці па зямлі аж да самага Суднага Дня, асьвятляючы свой шлях пустым кавуном з запаленай васкоўкай унутры. Джэк даўно заблукаў у нетрах ірляндзкіх легендадў, а вось ягонымі ліхтарамі сёньня поўніца ўсе крамы ад Сан-Францыска да Лёндану. Няважна, што яны зробленыя з плястмасы, паперы ці з чаго яшчэ — jack-o'-lantern даўно стаў сымбалем съята Гелоўіна.

Больш за 2000 гадоў таму кельцкі новы год пачынаўся 1 лістапада. Надыход халодных і ёмных месяцаў адзначаўся фастам, прысьвечаным Сэмгену — кельцкаму богу съмерці. У IX стагодзьдзі паслья Нараджэння Хрыстовага царква прызначыла на 1 лістапада День Усіх Святых. Паганская ды хрысьціянская традыцыі зъмяшаліся, ды ўзынік Гелоўін, што ў перакладзе азначае «вечар перед імшой Дня Усіх Святых».

Што такое Гелоўін сёньня? Да што заўгодна — галоўнае, каб было вусцішна. Дзеці апранаюць маскі вядзьмарак ці пачвараў ды йдуць па суседзях — атрымліваць пачастункі. Багацейшыя сем'і так «упрыгожваюць» свае дамы штучнымі шкілетамі ды іншымі аздобамі, ад якіх так халонее сэрца, што там можна было б зъянць адзін з тых фільмаў жахаў, што абавязкова йдуць у кіно ды тэ-

левізіі 31 кастрычніка.

У інтэрнэце можна знайсці ўсё, пачынаючы адмысловымі рэцэптамі съяточных страваў кшталту жэле ў выглядзе чалавечых мазгou пад брусьнічным соўсам і канчаючы парадамі, як зберагчы сваіх дзяцей ад гвалту ды няшчасных выпадкаў пад час Гелоўіна.

Што нам да гэтага съята? Які ні дзіўна, з кожным годам Гелоўін пакрысе ўвахозіць у беларускую жыцьцё, так, які Дзень Святога Валянціна, які паціху, але ўсё ж выцясняе 8 сакавіка ды 23 лютага. І калі савецкія съяты нам заўжды непрыхавана навязваліся, дык заходнія «прыходзяць самі» — праз мэды, інтэрнэт, школу. У школах з паглыбленым вывучэннем ангельская мова съятаўканыне Гелоўіна ўжо амаль зрабілася традыцый. На клубных вечарынках «Halloween Party» ў «Альтэрнатыве» ды «Happy Halloween» у «4 апэльсінах», якія праводзіліся 31 кастрычніка, прыйшоў съвет народу.

Ці трэба баяцца Гелоўіна? Ці ўсе гэтая «заходнія» съяты ёсьць яшчэ адным упливам, які ўносіць дадатковую блытаўніну ў беларускія галовы? Стальня людзі, вядома, сваіх завядзёнак ня зъменяць, а вось большасць моладзі будзе рабіць выбар на карысць яскравых і модных съятаў. Моднымі съяты робіць рэклама, а рэкламу робіць бізнес, які, у сваю чаргу, вымушаны задавальніць патрэбы спажыўцоў.

Калі Гелоўін і прыйдзе ў Беларусь, дык зможа мірна суіснаваць з Дзядамі. Як карнавал, які папярэднічае посту.

маіх продкаў

маўскі завод, ніяк ня марыў паслья сваёй съмерці парадніца зь мільянамі. І абодвум ім было да ляmpачкі тое, што на другім канцы імпэрыі, у далёкай Адэсе, нейкі дробны гандляр жывой рыбай Франц Бартосік набыў свайму сыну Анатолю гітару. Пройдзе невялікі час, і ўспыхне полымя першай вайны, на якой загіне сор-мавец, а паслья закруціцца кола расейскай рэвалюцыі, якое раздущыць паборніка «Дамастрою» і створаны ім сусьвет. І XX-e стагодзьдзе, складзенае зь незаўважных і вялікіх падзеяў, будзе гуляць лёсамі людзей дзеля... Дзеля майго зъяўленьня на съев! Як вынікае схемы.

Дзеля гэтай падзеі мой дзед Анатоль Бартосік адабе ў эвакуацыйным Барнауле генэральскую жонку, а сын прээрсанавана купца закахаецца ў дачку сормаўскага работніка. І дзеля гэтага іхныя дзеци прасякніцца Мэльпамэнію, каб, скончышыўшы тэатральныя вучэльні, сустрацца ў заштатным і галодным горадзе Рыбінску. У якім і адбудзеца канцовая падзея маёй эгістрычнай схемы.

Шукальнікі скарабаў

Федарэнка Андрэй. Шчарбаты талер: Аповесць, апавяданні. — Менск: Юнацтва, 1999. — 207 с.: іл. — Наклад 3000 ас. ISBN 985-05-0307-6

Беларускія пісьменнікі здавёն ставілі сабе няпростую задачу — ствараць прыгодніцкія творы, ад прачытананія якіх каб дух зайлала. Найперш гэта тычыцца літаратуры для дзяцей. Бо калі для старэйшага школьнага веку сёе-тое паспелі напісаць, дык для 10-12-гадовых хлапчукоў і дзячыннак акрамя «Міколкі-паравоза» ды «Палескіх рабінзону» нічога, бадай, болей і не ўзгледаеш.

Гэтым разам іспытна зададзеную тэму трymаў А. Федарэнка і ягоная праца «Шчарбаты талер». Ніяма нічога заганнага, нават калі старую легенду распрацоўваць другім-трэцім разам, але карыстацца пры гэтым уласнымі сродкамі і прыёмамі дзеля дасягнення вышэй азначанай мэты.

Напэўна, кніжка А. Федарэнкі будзе не зусім цікавай для дарослых дзядзькоў, якія маюць персанальны кампьютар і электронную пошту. Але, калі ў дадатак маюць дзетак у згаданым веку, дык шчыра раім на прачытананіе «Шчарбаты талер». Аднак, каб пазбегнуць непаразумення, засяроджаем увагу на наступнай акалічнасці — кніжка мае выразна азначаную аўдыторию — для сярэдняга школьнага веку. Знарок пішу пра гэта, каб пазбегнуць таксама беспрадметнай дыскусіі. Кніжка будзе карысная для дзетак, якія з захапленнем прачытаюць пра пошукі скарбу напалеонаўскага войска. Гэтаксама карыснай яна будзе й для дарослых, якія змогуць у поўнай меры атрымаць асалоду ад успамінаў пра гады маленства, бо хто з нас ня быў шукальнікам скарбаў?

Сёньняшнім дзеткам далёка не ва ўсім пазайздросяціш, але ў адрозненіе ад пакаленняў, якія гадаваліся за савецкія ўладай — ім ёсьць што чытаць. А тыя часы, калі ўся гісторыя Беларусі месцілася ў адным, невялічкага памеру, падручніку, разлічаным адразу на сем гадоў (з 4 па 10 клас), адышлі назаўсёды ў нябыт. Гтуроўіч

Навіна

Вышлі «Дзяды»
Адама Міцкевіча
і перакладзе
на беларускую
Сяргея Мінскевіча

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ 9

С. Асіноўскі. Менск: Даведнік. — Менск: Полымя, 1999. — 144 с.: іл. — Наклад 3000 ас. ISBN 985-07-0204-4

Даведнік пра Менск вышыша з нагоды съяствання сёлета 500-х угодкаў наданнія гораду Майдэборскага права. Новая книга адрасаваная замежніку, тому зробленая на толькі ў беларускай, але і ў ангельскай мовах. Аўтар падае кароткі нарыс гарадзкой гісторыі, факталягичны матар'ял дапоўнены іканаграфічным, палова выявай — малянкі Віктара Стасічанюка, палова — фота савецкай архітэктуры. Вокладка балотна-зялёнага колеру. Недакладнасці ў тэксле могуць быць неістотныя для замежнага чытача, а вось у беларускага радкі кшталту «адна з вуліц носіць імя Аляксандра Чарвякова — старшыні першага беларускага ўраду» выкладчыцу пытаныне: што ёсьць першым беларускім ўрадам — Народны Сакратарыят БНР 1918 г., студзеніскі ўрад ССРБ Змітра Жылуновіча 1919 г. ці чарвякоўскі — ліпеня 1920 г.?

С. Асіноўскі. Поль памяці: Постаці ў падзеі беларуское мінуўшчыны. — Менск: Полымя, 1999. — 176 с.: іл. — Наклад 3000 ас. ISBN 985-07-0293-0

Гэта праца кнігі Святаслава Асіноўскага «Там, дзе была Нэўрыда». Як і ў папярэднім выданні, гістарычныя нарысы, разлічаныя на масавага чытача, паходзяць з часапіса «Беларуская мінуўшчына», дзе аўтар перад тым іх друкаваў. Гэту кнігу варта даваць чытальні «несьвядомым».

Беларуская энцыклапедыя: у 18 тамох. Т. 8: Канто — Кулі/Рэд. калегія: Г. Пашкоў ды іншыя. — Менск: Беларуская энцыклапедыя, 1999. — 576 с.: іл. — Наклад 10000 ас. ISBN 985-11-0144-3 (т. 8) ISBN 985-11-0035-8

Н. Гілевіч. Збор твораў. Т. 2: Вершы і пээмы 1987—1992. Родныя дзеци: Раман у вершах. — Менск: Мастацкая літаратура, 1999. — 335 с., (4) арк. іл. — Наклад 3500 ас. ISBN 985-02-0371-4

Ужо колькі гадоў мінула ад выдання першае кнігі, і, здавалася, пахавалі ў «Мастацкай літаратуре» Гілевіча шматомнік. Але ж выйшаў. Каштую 400 і трохі болей тысячы.

Т. Грамадчанка. Беларуская літаратура. Школьныя творы: Кароткі зъемест і аналіз / Мастак А. Цароў. — Менск: ТАА «Аверс», 1998. — 463 с. — Наклад 10000 ас. ISBN 985-6389-10-0

Дзеля блізкіх і прышласці: Матар'ялы міжнароднае наука-практычнае канферэнцыі (Менск, 16—17 кастрычніка 1997 г.) / Навучальны дапаможнік для наукальных установў культуры й мастацтва. — Менск: Арты-Фэкс, 1998. — 314 с.: іл. — Наклад 250 ас. ISBN 985-6119-11-1

М. Улашчык. Працы з археаграфіі ў крэйніцнавстве гісторыі Беларусі: З рукапіснае спадчыны / Уклад. Я. Кісялёў, В. Скалаган. — Менск: БелНДІДАС, 1999. — 120 с. — Наклад 100 ас. ISBN 985-6099-56-0

Кніга, на што паказвае наклад, выдадзеная для спэцыялістаў. М. Улашчык на толькі гаворыць пра дасягненіні беларускага археаграфічнае науки, але ёй дакументальна высьвяляе распайсюджаныя на той час штампы й перадсуды ў дачыненіні да беларусаў як самастойнага суб'екту гісторыі.

А. Федарэнка. Шчарбаты талер: Аповесць, апавяданні. Для сярэдняга школьнага веку / Мастак В. Дударанка. — Менск: Юнацтва, 1999. — 207 с.: іл. — Наклад 3000 ас. ISBN 985-05-0307-6

З рукапісу гэтага дэтэктыўнага твору рэдакцыя выдавецтва выкінула фрагмент, дзе настаўнік гісторыі распавядае дзецям пра бел-чырвона-белы сцяг і герб «Пагоня» ды гаворыць пра «клопат» беларускага дзяржавы пра нацыянальную культуру.

Академік Г. Мирчинк. Знакі истории Землі / Уклад. Л. Турбіна. Пад рэд. Р. Гарэцкага. — Менск: Беларуская наука, 1999. — 79 с.: іл. — (Сэрыя «Людзі беларускага наукаў»). — Наклад 250 ас. ISBN 985-08-0147-6

А. Супрун. Церковнославянскі язык: Учэбно-методическое пособие. — Менск: Прапілеі, 1999. — 52 с. — Наклад 300 ас. Чытаў кнігі Віктар Мухін

кае кнігі Беларускага ўніверситету культуры.

Ф. Кушаль. Справы стварэння арганізаціі беларускага войска. — Менск: Беларускі Гістарычны Агліяд, 1999. — 166 с. — Наклад 299 ас. ISBN 985-6374-16-2

Упершыню на бацькаўшчыне — кніга ўспамінаў Францішка Кушала, аднаго з стваральнікаў беларускіх вайсковых фармаванняў. У дадатку — біографія Ф. Кушала аўтарства ягонае жонкі, паслікі Натальлі Арсеньевай, успаміны Вітаута Тумаша, а таксама каштоўныя дакументы ў малюнкі формы жаўнеру БКА. У тэксце — рэдкія фотаздымкі добрай якасці часу БНР. Цана 500 тыс., кніга вельмі вартая.

М. Лужанін. Наўздангон за падвойнікам: Аповесць. — Менск: Мастацкая літаратура, 1999. — 222 с. — Наклад 1200 ас. ISBN 985-02-0386-2

Родны край: Адрыўны календар на 2000 год. Рэдактары-складальнікі В. Балвановіч, В. Кудзіна. — Менск: Беларусь, 1999. — Наклад 3500 ас.

Апошні ў гэтым тысячагоддзі беларускі адрыўны календар «Родны край» прадаецца ўва ўсіх кнігарнях краіны за 199 тысячай. Звычайна яго хутка раскупляюць.

А. Сідарэвіч. Самавызначэнне беларускай сацыял-дэмакратыі. Антон Луцкевіч (Сэрыя «Гісторыя і тэорыя сацыяльной дэмакратыі»). — Менск: Фонд сацыяльных ініцыятыў і даследаванняў імя братоў Луцкевічаў, 1999. — Наклад 299 ас.

Сучасная беларуская рэжысюра: Пошукі мастацкіх адметнасцяў у кантэксце традыцыйнага ўзрэпейскага тэатру: Зборнік матар'ялаў міжнароднае наука-практычнае канферэнцыі (Менск, 16—17 кастрычніка 1997 г.) / Навучальны дапаможнік для наукальных установў культуры й мастацтва. — Менск: Арты-Фэкс, 1998. — 314 с.: іл. — Наклад 2

10 КУЛЬТУРА

Фота Міколы Парфянка «Няпэўныя звесткі з месца падзея». Здымак з выставы «Там і тады»

На ты паміраеш ад інфаркту, а сэрца пасылае цябе к чортавай матары.

Плягіят мае наступныя маскі: імправізация, варыцыя, вэрсія і, нарэшце, акамічна школа ў нацыянальных традыцыях.

Чарнаватыя жарты

Адам ГЛЁБУС

У тырана не бывае сяброў, бо найбліжэйшая паплечнікі мараць яго забіць і раней ці пазней так ці інакш забіваюць.

Сядро вайскоўцаў ня знайдеш ніводнай незаплямленай асобы.

На ўсіх рэфэрэндумах задаецца толькі адно пытанье... Ці хочаш ты жыць? Адказ запраграмаваны. А гэтыя: як? з кім? — дэталі.

Нельга чиста прадаць адразу і ўсё, у гэтым сутнасьць гандлю.

Грэшнік, які раскайаўся, усё адно застанеца гравіруючым, хай сабе ў раскайаным грэшнікам,

які ня змог захаваць таямніцу. Пра гэта добра ведаюць дзяржава, паліцыя й царква, яны жывуць за кошт грэшнікаў, што пакаяліся.

Надыходзіць час ад рабочыня, і варта ад рабачыся ад зробленага незалежна ад якасці даробку.

Калі ты гатовы ахвяраваць сабою, звычайна ня ведаш, дзеля каго; а калі ведаш — не гатовы.

Каб стаць айцом нацыі, напачатку варта пабыць яе канкам ці мужам.

Есьць народы бяз гімнаў, як і гімны без нарадаў.

У шыбеніцы не бывае кветак, а плады бываюць.

Гэта кніжнікі прыдумалі, што напачатку было слова і думкі выкладаюцца выключна словам. А шмат якіх думкі выдатна абыходзяцца і бяз слова... Музичныя, жывапісныя, архітэктурныя...

СЛОЎНІК ПАНЯЦЬЦЯЎ

12. ПРА ГІГАНТАМАНІЮ і МЭГАЛЯМАНІЮ.

Валерка БУЛГАКАЎ

Tое, пра што пойдзе гаворка ніжай, так ці інакш знаёмае кожнаму. Доўгі час асноўным паказынкам паспяваковасці пачынання ў сферы «народнай гаспадаркі» была іхная велічыня. У 60-х нам казалі: «будынак Менскага дзяржаўнага цырку самы вялікі ў Эўропе», што сама сабою азначала, Менскі дзяржаўны цырк — найлепшы ў Эўропе, у 80-х нас пераконвалі: «комплекс вытворчых магутнасцяў і памяшканняў менскай ЦЭЦ-4 ня мае аналягіў у Эўропе» — пры гэтым трудзі прамоўцаў аж распірала ад цалкам разумелай радасці. Як-ніяк, такая махіна, такая велічыня. Цяпер нешта такое кажацца пра Жлобінскі металюргічны завод і запушчаны нядайна ў вытворчасць менскі трамлейбус-гармонік, які пакуль што ў колькасці аднаго экземпляру аблугувае менскі маршрут нумар 9. У апошняга, праўда, перавага яшчэ значна большая — ён самы эрганамічны ў сувеце.

Савецкі чалавек любіў і любіць тое, што вялікае і шырокое, яго насыцярожвае ўсё дробнае і малагабарытнае. У апошнім ён бачыць праявы абмежаванасці і [нацыянальны] замкнёнасці.

Агромністая савецкая калініальная імперыя была апантаніяной маніяй велічы. У сваіх вонкава быспечных праявах гэтая манія вальготна пачувалася і ў масавай сіядомасці савецкіх грамадзянаў. Той істэрыйчы тэатар, які разгортаеца перад намі апошнім восем гадоў, зь яго надрыўнымі галашэннямі па «вялікай радзіме», зласлівымі практиёнамі ў адрасе разбуральнікай і сутаргавымі скаккамі праз уласны голаў — лепшае таму пацвярджэнне.

Чыста па-чалавечаму можна зразумець гэтую неспатольную жарсць дабясконных прастюраў і неабсяжных абсягаў. Нездарма ж камунізм сіяршча будавалі расейцы і манголы. Засмучае іншае: наколькі стромкія карпусы фабрык і заводаў, гонкія ангары, выкананыя з жалезабетон-

ных канструкцый, пакідаюць у сваім цені чалавека.

Для кожнай імперыі пра га да *superpower*, прэтэнзія на паўсюднасць і праектавальне выпрацаванага ў сябе съветапарадку на іншых ёсьць нечым неабходным, неўнікнёным. Прага да *superpower* — гэта адна з цнотаў кожнай імперыі. Для ўзглядна ж не вялікіх недаакрэсленых тэрыторыяў накшталт Беларусі гэткі некрытычна засвоены імперскі комплекс крье ў сабе пагрозу несувимернасці. Нездарма тутэйшыя маскалі і маскалікі шмат якія свае развагі пачынаюць з сакрамэнтальнага: «У такой маленькай рэспубліцы...»

Несувимернасць — адна з найбольш кідкіх адзнакаў нашага сучаснага жыцця. Несувимернасць паміж прэтэнзіяй на гранічную мудрасць і съвятынія ўлады і рэальны меры распусты сядро вярхоў, паміж ілюзійнай вяршэнствама закону і паўсюдным і паўсядзённым яго патаптаньнем, нарэште, паміж гучнымі пампэеннымі фразамі і мізернымі нікчэмнымі справамі.

ДЗЁННЫІК МАЛАДОГА СПЭЦЫЯЛІСТА

Сяргей БАЛАХОНАЎ

Як ня дзіўна гэта гучыць, але сэксуальная рэвалюцыя, пра якую так доўга сціпалі *«Army of Lovers»*, закранула, хай сабе ў няроўнаю мэртвай, беларуское людзтва. Даўненіка ўжо многія не ўстыдаюцца пры людзёх гаварыць «пра ета» і нат актыўна ўжываюць слова «сэкс», няважна зь якою эмацыйнай афарбоўкай. На станцыі Гомель-Няцотны спрачаліся раз няпэўнага веку паліяўнічы на мухаморы і стопрапіцтвовы каргота. Спрачаліся чаконт юрлівасці мужыкоў, тэмпэрамэнту жанок, высыяўлялі ўрэшце пытанье: «Ці ўсім жыцьня?» — і бабця ўпар-

та адказвала на тое адмоўна.

Што цікава, пэтэвашнікі-сельскагаспадарнікі з Прывара, колькі мне зь імі ні прыпадала езьдзіць у адных вагонах, літаральна як рыбы пад ільдом маўчачыць «пра ета». Балакаюць пра машыны, трактары, курэнне, пра што заўгодна, толькі не пра сэкс.

Праўда, нейкія дзіве сіповачкі аднойчы ехалі ды пра малычыкаў гутарку вялі. Дык адна, з пульхнімі вуснамі ды пругкімі персамі, у пераліку хлапечых імёнаў колькі разочакаў выдыхала: «Я зь ім» — і

рабіла ўказальным і сярэднім пальцамі нажніцы, нібы рэкламуючы вядомую чакалядку.

У Белым Балоце існуе ўстойлівае словазлучэнне «пірэць баб», якім спрэс паслугоўваюцца многія школьнікі. «Інагда ён пасыля клюбу ходзіць пірэць баб», — напісаў адзін вучань у сачыненні пра свайго сябра Івана Чэміртана. Калі юныя балакаціяне разважаюць пра сэкс, то часціцамі блытаюцца ў сваіх думках. То распавядаюць пра нейкую шлюхтыню, тутэйшую «усіхную сяброўку», якая вяртаецца пасыля «гульбы» ў клуб,

а «ногі ў яе калясом». То катэгарычна заяўляюць, што дзяўчыны ў Б.Б. «усе чысьценкія, ня тое што ў вашым Гомелі». Горад у іхным уяўленыні — кодла зла.

— Када ты ўжэ ўспакоісьця? — спытала аднойчы статненькая, гарадзкога выгляду, дзевяціклясніца свайго сувучніцы з тыпова калхознымы рылам.

На тое ён без усялякіх хістаныннай простым тэкстам адпавёў:

— Тада, када ціба іспорчу...
Дурдом на вуліцы Школьнай. Настаўніка не саромеюцца

ТАМ і ТАДЫ

26 кастрычніка галерэя візуальных мастацтваў «NOVA» запрасіла на адкрыццё выставы сучаснай беларускай фатаграфіі «Там і тады»

Пасля паўгадавога перапынку на рэпарацыю, якая зрабіла галерэю адной з лепшых выставачных залай Менску, гледачам дэманструюць свае творы 12 фотамастакоў, сярод якіх Сяргей Ждановіч, Віктар Жураўкоў, Валеры Картуль, Алена Мулюкіна, Аляксей Паўлюць. Задума кіраўніка галерэі Уладзімера Парфяніка выходзіла вось з чаго: момант асабістага, нават інтymнага ўспрымання рачайнасці фатографам, які ўспрымае яе «тут і цяпер», не супадае з момантам успрымання фатаадбіткі гледачам — для яго ён ужо «там і тады», ужо съвята паездкі на машыне часу. Аўтарам было прапанавана прадэмантраваць творы як бы з вандровак «туды», у іншую рэальнасць, па-за межы нашай вёскі Менск, на вуліцах якой ужо даўно ня ўбачыш чалавека з фотаапаратам, які даўно адмовіўся ад пошуку іголкі ў сваім стагу сена, які зьдзіўляе толькі сваім холадам. Выставка прадэмантравала няздольнасць прытамленага проблемамі творцы зрабіць гэта. Ён прагна зазірае ў вочы дэвяц'яці, падглядае ў замочную адтуліну, імкнучыся ўбачыць на тым баку дзіва, відовішча, экзотыку, а бачыць там — краявіды, разбураныя фэрмы, абшарпаныя інтар'еры, звычайнія газоны...

Выставка экспануецца да 26 лістапада. Наведаць яе можна на вуліцы Веры Харужай 16, у Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы, у панядзелак, сераду, чацвер, пятніцу з 11-й да 18-й. Да ведацца можна праз тэл.: 234-43-51.

Дзяніс Раманюк

СЭКСУАЛЬНАЯ РЭВАЛЮЦІЯ

Ніна Мацяш

Лістападнае рэха

Холадам-холадам вее зь ліста,
Нібы з таропка прыбранага поля, —
Пожняю крыўды, гаркоты кукольлем,
Пусткай і холадам цягне зь ліста...

Мой чалавечка, дзе ж радасьці ўзяць,
Той, каб магла Вас на крыльпі
загушкаць?..
На далані маёй — мёртвая птушка,
Ёй і самой ужо крылау ня ўзыняць.

Ёй і самой ужо ўыш не ўзыляець, —
З рук не маіх, бо Вам прагненца ўzechі...
З поля ліста — лістападнае рэха
Болю, якому смылець і смылець...

Тут і цяпер

Тут
і цяпер
няўступна ўнушаецца,
што паныласць —
нормальны стан чалавека,
а прыязная ўсьмешка —
гэта шчырасць
маскі.

Тут
і цяпер
вяявіта даводзіцца,
што хлусьня —
гэта чыстая прауда,
што ж да прауды самой,
то яе
увогуле не існуе,

а, значыцца,
німа і хлусьні.

Тут
і цяпер
расхлябенены
усе дзіверы постраху,
каб замкнуліся вусны
на пытанні
пра духаўдымнае вызваленне,
магчымася тут
і цяпер.

Покуль ёсьць адважнікі,
будуць і баязліўцы.
Покуль ёсьць баязліўцы —
будуць адважнікі.

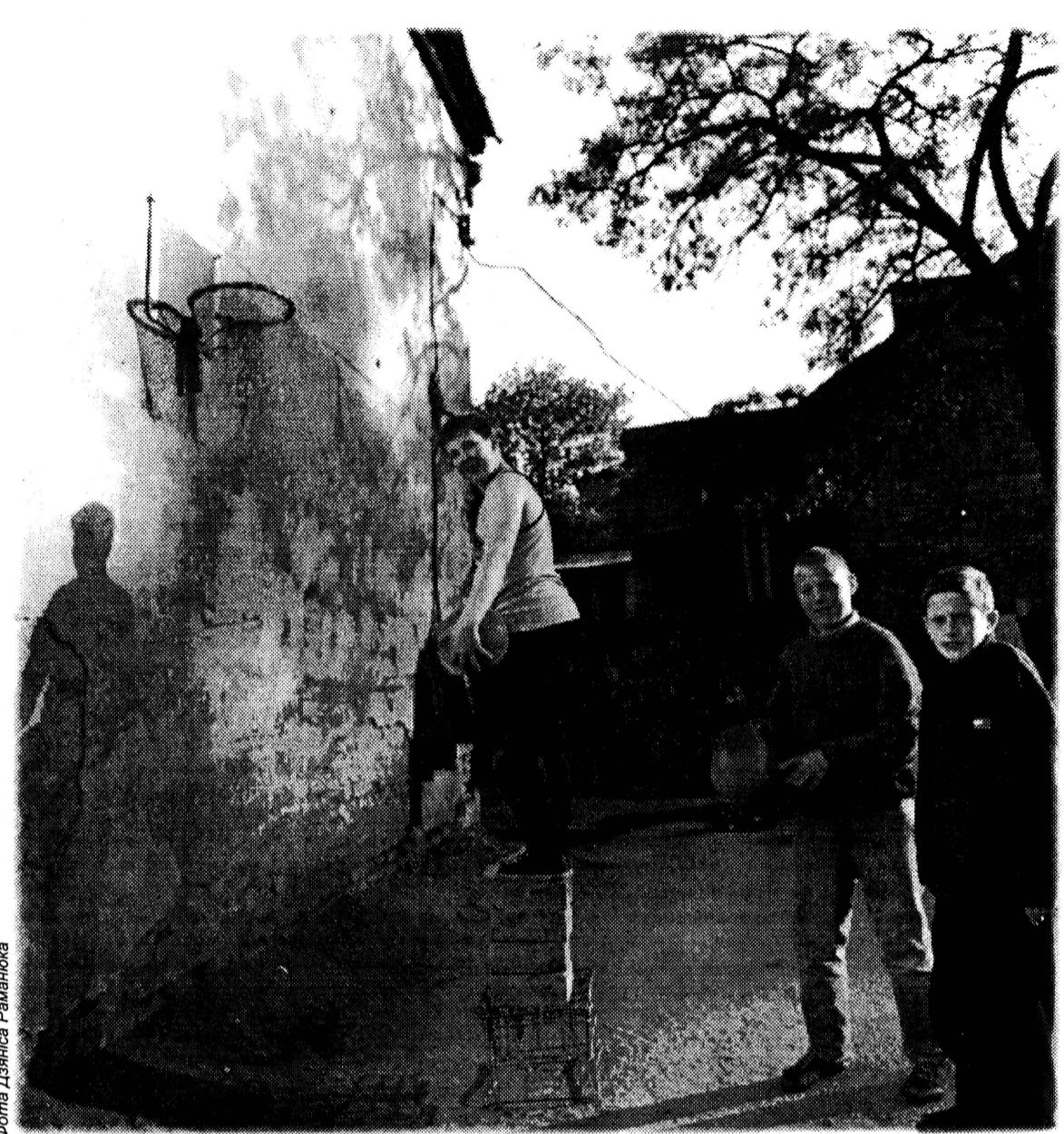
Лунае высокае рэха:
Яднаймася!
Тут і цяпер!

Накідаюць

Вечер водарыць упарты
Першацьветаваю цнотай.
...Накідаюць мне пагарду.
Съвет ня варт пашаноты.

На стаптаны поплаў выйду —
У сіле шарону раньне.
...Накідаюць мне агіду.
Съвет ня варт замілаваньня.

Што міненца хмараў навіс —
Суцяшэннійка слабое.
...Накідаюць мне нянявісьць.
Сэрца плача па любові.

Фота Дзяніса Раманюка

МЕСЦА СЛАБЫХ У ДУШЫ СУЧАСНАГА СЪВЕТУ

Жан ВАН'Ё

Учым глыбінны сэнс існаванья разумова адрозных («разумова адсталых») людзей? Ці ёсьць у іх сваё месца ў грамадзстве і ці ня маюць яны сваёй ролі ў гісторыі разьвіцця цывілізацыі? З такімі пытанніямі сутыкаецца той, хто стала працуе з гэтай катэгорыяй людзей, і такія ж пытанні ўзынікалі цягам усёй гісторыі чалавецтва. Прыкладам, Плятон і Арыстотэль сцівярджаюць, што калеку трэба забіваць у маленстве, бо чалавек, які ня здольны рацыянальна мысліць або эфектыўна працаўваць, ня мае права існаваць увогуле. Ня варта марнаваць час і гроши на дагляд.

Для больш духоўных культураў характэрнае іншыя стаўленыне. У многіх рэлігійных цывілізацыях (і ў старожытным Кітаі) разумова адрознага чалавека лічылі набліжаным да звышнатуральных сілаў, пасярэднікам паміж чалавецтвам і багамі.

Між гэтымі полюсамі месьціцца заходняя гуманітарная традыцыя, згодна зь якой разумова адрознага чалавека ня сълед забіваць, але ён ня ёсьць і істотай, набліжанай да Бога. Гэта чалавек, але няпоўны, эфектны, адсталы. Тут да такога чалавека ставяцца як да дзіцяці, да «дзіцяці» да скону. Яго ня трэба зьнішчаць фізычна, яму трэба ствараць прымальная ўмовы, знайсці які занятаць. Магчыма, зь іх можна нават мець нейкую карысць. Асобныя хворыя на сындром Даўна абслугоўваюць

станкі і атрымліваюць прыстойную зарплату. Але ці дастаткова ацэніваць у адрозным чалавеку толькі здольнасці да працы, бачыць у ім работніка, хай сабе ўзусім паўнавартаснага? Гэта пытанні філозофскія, і слушнасць кожнай пазыцыі не падлягае доказу ў прынцыпе. Хто дакажа, што разумова адрозны — не зусім чалавек? Хто зможа даказаць, што ён ня мае вартасці ў вачах Бога?

На маю думку, існуе чацверты шлях. Безумоўна, разумова адрозны чалавек многа «згубіў» з гледзішча наукоў і рацыянальных магчымасцяў, практычнага разуму. Рацыянальнае «я» неабходнае асобе, каб стаць актыўным членам грамадзства. Але ж чалавек ёсьць ня толькі грамадzkim стварэннем, якое вымушана біцца за месца ў сівеце і сваю бясіпеку. Гэта яшчэ й жывая істота, якая хоча любіць сама і каб яе любілі таксама, хоча жыць у кантакце зь іншымі. Для актыўнага чальца грамадзства неабходнае моцнае «я». Але для стасункаў з другімі асобамі патрабны іншыя якасці. Выклікаць захапленыне і быць любімым — розныя рэчы.

Сярод нас ёсьць людзі таленавітыя, якія ўмеецца добра дзейнічаць, кіраваць. Але іх сэрцы нібы мёртвыя: яны ня ўмеецца спачуваць. Яны дасягнулі незалежнасці ў самастойнасці, але адкінулі частку саміх сябе, бо згубілі здольнасць наладжваць глыбокую сувязь зь іншым чалавекам. Яны толькі падпариадкоўваюць. Сэнс такога жыцця — адчуваць сваю перавагу.

І ёсьць іншы тып людзей. Нягледзячы на разумовыя і тэхнічныя здольнасці, іх сэрцы не застылі, яны ўмеецца трывама контактам зь іншай асобай і спачуваць. Іх адкрытыя, празрыстыя сэрцы праменяць цяпло і дабрыню. Гэтыя галоўныя вартасці чалавечай душы тояцца не ў рацыянальным «я», а ў глыбейшым, часта патаенным «я». Такім чынам, у чалавеку жывуць ня толькі съядомасць розуму, але й съядомасць любові, якая адкрывае яго іншым людзям.

У адрознага разумам съядомасць любові нашмат ярчайшая, чым у іншых, настолькі больш развязвітая, настолькі менш развязвітая съядомасць рацыянальная. Ён развязвіваецца не ў накірунку стваральнай сіці, а ў сферы дружбы. Адрозны разумам цалкам давярае іншым, гэта чалавек наўні, і тым часта й прыцягвае. Яго першая рэакцыя — ня крытыка, а давер. У сівеце, дзе кіруюць абыякавасць і нянявісьць, гэтыя кілі любові асабліва каштоўны. Адрозны разумам валодаюць не рацыянальной свободай выбару, але свободай быць сабою. Гэта істота, якая хоча ня столькі праявіць сябе, колкі проста быць, якая здольна быць чулай, умець захапляцца.

Аднак паколькі ён пачувае сябе няўпэўнена, дык калі яму пагражчае небяспека, съядомасць любові хаваецца, моцныя страхі выцясняе яе. Ніводзін чалавек ня здольны заславацца ў такім стане, і ён альбо становіцца агрэсіўным, альбо патананае ў цемры неўсъядомленага. Спэцыялісты, якія зай-

маюцца з адрознымі ў шпіталах, дзе дэфэктыўных людзей многа і дзе съядомасць любові ня можа развязвіцца, адзначаюць выключную слабасць хворых. Яна прайўляеца ў нежаданьні жыць, схільнасці да агрэсіі, нястрымным апэтыце і інш.

Затое той, хто живе ў людзіках, здарowych умовах, дзе яго паважаюць, любяць як непаўторную істоту, што мае сваю каштоўнасць — той адчувае сваю слабасць інакш. Яна дапамагае развязвіваць съядомасць любові, выяўляе здольнасць прынесці чыстую і радасную ахвяру, і таму стварае сяброўскую атмасферу.

У сівеце, які ўсё болей камянец, у якім людзі вымушана больш інтэнсіўна працаўваць, каб павялічыць сваю магчымасць, у якім не паважаюцца сардечныя парываныні, адрозны разумам займаюць сваё асаблівае месца. Яны маюць час, каб прыглядзіцца, захапляцца, любіць — яны нібы ўсьвесі час нагадваюць аб вартасці братэрства. Іх існаванне — знак, што мір, радасць, шчасце ня ёсьць вынікам толькі працы й не залежаць ад багацця.

Гэтыя людзі самі сабою ёсьць засыярэдзі: калі чалавек не скарыстоўвае ўсё свае жыццёвых сіл, свае здольнасці дзеля стварэння спрадвядлівага братэрскага сівецу, дык сівец увогуле спыніць існаванье ў спаўзі ў прорву страху, барацьбы й агню.

Аднак яшчэ ў большай ступені адрозны разумам ёсьць выклікам для нас. Яго слабасць, чысцінія, даверлівасць (калі ён існуе ў спрыяльных умовах) заклікаюць тых, у каго ўлада,

да праівы дабрыні. Слабы чалавек мае прыцягальную сілу, і калі ты не давёў сябе да скрайнай абыякавасці, нельга не разагаваць на яго любоў. Менавіта слабы ўстане разбурыць мур, які мы ўзвялі вакол сваіх сэрцаў з-за боязі другога чалавека.

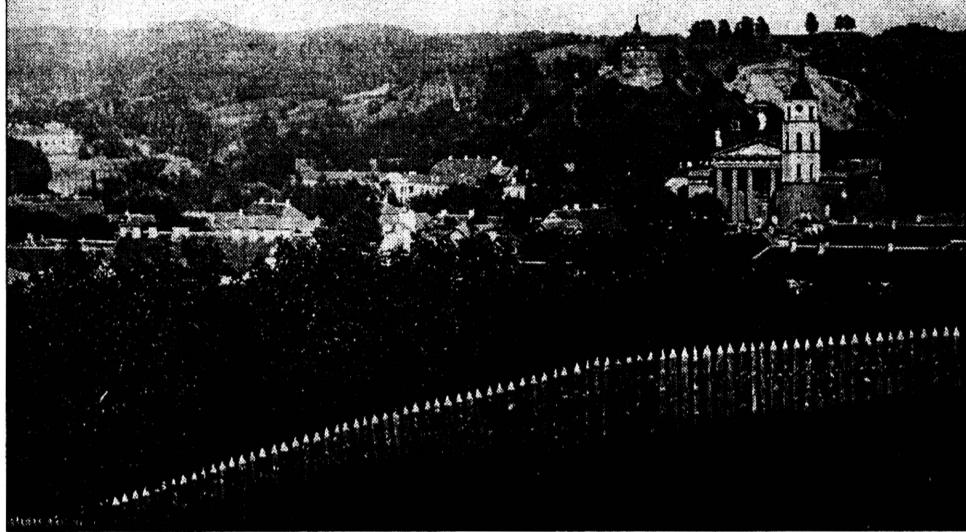
Такая роля слабога ў грамадзстве і развязвіцьці сівецу: ён на гадавае пра каштоўнасць сардечных братэрскіх дачыненінняў, не дазваляе грамадзству скамянец у асяродку тэхніцызму й халоднай рацыі. Калі мы застанемся абыякавымі да гэтага поклічу слабых істот — барацьба будзе доўжыцца, гэта будзе гонка гвалту, зброі, найскладнейшых тэхналёгіяў. Калі ж грамадзства і кожны чалавек асобна заміж змаганьня за ўладу і славу заўважае каштоўнасць слабых і захочуе дапамагчы ім, наша існаваньне сыдзе са шляху распаду на шлях адзінства. У здольнасці любіць і адказваць на любоў мы ўсе роўныя. Няўжо ж мы настолькі задавлены сабою, што ня ўздымаемся супраць несправядлівасці? Няўжо мы пачуваємся такімі багатымі ды ўзышчанымі, што не пачуем кілічы слабых?

Пераклад з французскай Святланы Пічковой

Жан Ван'ё — заснавальнік спэцыяльных прытулкаў-абішчынаў для разумова адсталых. Былы марскі афіцэр, вывучаў філозофію й тэалёгію. Стварыў два тыпы грамадаў: «Каўчэг» (1965) для дарослых і «Вера і сівяцло» (1971) для сем'яў разумомава адсталымі дзецемі. Асноўны прынцып — недапушчэнне інтэлектуальнай дыскрымінацыі.

12

125 ГАДОЎ ТАМУ

Фота Язла Чаковіча

Замкавая гара і Катэдра ў Вільні. Здымак 1874 году

1874. Адміністрацыя «Паўночна-Захоўняга краю» съяўткуе 10-я ўгодкі задушэння апошняй ю XIX стагодзьдзя беларускага паўстання. Тагачасная расейская літараторка Н.Ланскай так ахарактарызавала публіку, што за папярэдніх тузін гадоў папоўніла насельніцтва Беларусі большым на шасцьсот тысяч пэрсаной: «Сюды імкнуліся ўсе, хто быў чымсьці незадавлены ў сябе дома... Гэта было баліваньне, на якое ішлі ўсе, каму не было чаго губляць, у каго нічога не засталося за душою... Як саранча, кінулася яны на падрыхтаваныя месцы, съпяшаючыся захапіць усю тую прастору, што была для іх гватоўным чынам ачышчаная». Беларусы, незалежна ад веравызнання і грамадзкага стану, апнуліся абсалютна бліспраўнымі перад гэтай публікай. Імпэрскія ўлады пачуваліся на скароных тэрыторыях настолькі ўпэўнена, што з 1 студзеня 1874 году ўвялі на беларускіх землях усеагульную вайсковую павіннасць... У Віцебску пачынаюць выдавацца «Полоцкіе епархиальныя ведомості» (да 1917)...

Беларуское культурнае жыццё расцягнулося. Адносна бясіспечна займацца толькі фальклёрам і старадаўнімі гісторыямі. У 1874-м Іван Берман выдаў «Каляндар паводле народных паданьняў у Валожынскім прыходзе Віленскай губэрні Ашмянскага павету», Віленская археаграфіч-

ная камісія — «Пісцовую книгу былога Пінскага староства, складзеную ў 1561—1566 пінскім і кобрынскім старостам Лайрынам Войнам», а таксама «Слоўнік старажытнай актавы мовы Паўночна-Захоўняга краю і Царства Польскага», фальклорыст і этнограф Павал Шэйн — «Беларускія народныя песні», больш за 1000 песніяў...

У Пецярбургі Іван Гласко засноўвае «Першы польска-беларускі сацыялістычны гурткі». У Полацку паўстанец і біскуп Аляксандар Гінтаўт-Дзвярдоўскі будзе гімназію.

У 1874-м сканчаеца перабудова Нясьвіскага касцёлу дамініканоў, у якім у наступным годзе будзе адчыненая настаўніцкая сэмінарыя. Сэмінарыя праіснуе да 1921 году, будынак знясціца пасля другой сусветнай. Выкладаць у сэмінарыі, як і ў іншых навучальных установах, паводле тагачаснага закону, мусілі «толькі истинно-руssкіe учители, настаящіe великоруссы из внутренних великорусских губерній». Тым не менш, менавіта Нясьвіская сэмінарыя ў розныя часы дала такіх беларускіх творцаў як Якуб Колас, Кузьма Чорны, Адам Багдановіч, Сяргей Новік-Пляю...

Да зъяўленення «Дудкі Беларускай» застоеца 17 гадоў.

Севярын Квяткоўскі

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Алесю К. з Маладэчна. Пазыльгайце надуманых пасылаў — такіх, як у водгуку «Нумар, які ня стаі правакацыяй». Маўляй, мог стаіць, але ня стаі. То сама можна сказаць пра што заўгодна. Але зусім ня ўсё ў гэтым съвеце «маецца стаіць правакацыяй». У тым ліку і агляданы вамі часопіс, аўтары якога ўсюго толькі «хацелі рэканструяваць настрой часу». Для чаго зусім неабавязкова друкаваць тое, што адбылося менавіта ў тым часе. Тут яшчэ адзін надуманы пасыл.

Сяргею К. «Зімовы ёзд» занадта схематычны.

Марыі Ш. То самае. Ваш «Партрэт» пратэстуе супраць газетных штампаў тымі, што штампаваныя сробкамі.

Генадзю Д. Немагчыма передаць адчуваючы, калі Вы яго проста апісваце. «Паланіла іго волю і атручава съвадомасць» — тут узьдзягненне спакусы не адчуваеца, а толькі называеца. Для мастацкага тэксту гэта заганна. Роўна як і ўсялякі моўныя «прыўкраснасці», сярод якіх русізмы выдаюць у аўтары нэафіта.

БЕЛАРУСЬ
тэл. (017) 216-99-90, 216-99-68, 216-95-31.
вул. Альшэўскую 24, п.408

Дом творческі пісьменніка Іслач
(Ракаў);
Браслаўскія вазёры: б/а Слабодка
(катэджы), б/а «Дрывяты» (эўракорпус)

ЛІТВА, ЛАТВІЯ, ЭСТОНІЯ
Візавая падтрымка

ДА ЩЁПЛАГА МОРА!

Турцыя, Кіпр, Сочы, Эгіпэт, ААЗ,
Тайланда, Туніс, Гішпанія

ЗША

Адпачынак у Маямі

ПАРЫЖ, ЛЁНДАН

(авія, Менск)
ліц. № 561/3 ад 9.9.1998 г. да 9.9.2000 г. МСТРБ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (як яшчэ за 15 слоў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

Тэксц

Імя і прозвішча
Адрас, тэлефон

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНай АБВЕСТКІ

Наша Ніва 90 гадоў таму

Заморскі зьвер і тутэйшая лаза

...Даўно то даўно гэта было, але яшчэ помню, бо між намі кожучы, далі такі тады добра нам на памяць. Было так: Рыгор, Гаўрыла і я выбраўся ў горад з дровамі; дровы прадалі, зайдлі да Янкеля выпіць чарку, сядзім, калякаем; чуем — каля другога стала гамоніца аб усялякіх зьеверах заморскіх, якіх панаўзілі цяпер у гэты горад. Гаўрыла і кажа да нас: браткі, лепш меней чарак вып'ем, а пойдзем паглядзець заморскую налпу. Добра, пайшли; чаўпёмся па вуліцах, дапытваючыся, як і куды трапіць да гэтай заморской зьеверыны, аж тут нарываецца нейкі і кажа: хадзіце за мной, я вам пакажу налпу, і кошту ніякага ня будзе. Усьцешыліся мы; кацім за ім. Слухайце, дзядзькі, кажа да нас правадыр наш, паказаць налпу, то я вам пакажу, але сам з вамі не пайду, бо яна вельмі сярдзітая і на любіць, каб хто другі раз прыйдзе глядзець на яе, а я ўжо раз быў. Праўда, съяршча і па нашым целе забегалі мурашки, але — было-не-было: вядзі, кажам. Завёў ён нас на нейкую вуліцу, збочу ў нейкі садок, ды і паказвае пальцам: бачыце, кажа, ун гэты жоўты дом і велізарны ганак пры ім, падыдзіце бліжэй і прыгледзіцеся — вось на крэсле і сядзіць тая заморская налпа. Сунуліся мы бліжэй, углядаемся, — праўда: страшная, гарбата, твар неяк сплюснуўшыся, ды амаль ня ўся ў валасах, але да чалавека надта падобная — і нават апрануўшыся зусім як пан які: апратка

пекная, багатая, але і ўвагі на нас ніякай ня робіць, сядзіць і нават газету чытае... ну, думае сабе, хоць налпа, але як заморская, дык можа і ўмее чытаць? Асьмeliўшыся, сталі мы бліжэй падыходзіць, — нічога — сядзіць. Гаўрыла кажа: «браткі, — съвісну я.» — Съвішчы, адказаў. — Съвісну ён раз — нічога, съвісну другі раз, ажно праўда — падняло гэтае зьевяр'ё галаву, ды лыпае на нас маленькім вочкамі, але так неяк съмешна, што мы ўсе ў рогат! Ажно, людцы вы мае, як запішчыць гэта яна на нас, і, хоць усяго не зразумелі, але лаянка зусім да нашай падобна, толькі яшчэ крапчайшая! «Іш, ты, — кажа Рыгорка, — хоць заморская падла, а лаянкі тутэйшай скора навучылася». Ды яшчэ горш сталі рагатаць; а я, дойга не чакаючы — тыц ёй пад нос пугаўём. Браткі вы мае! Калі ўскочыць гэта яна, выхапіла нейкую дудачку, ды засвішча, — ужо на што Гаўрыла быў здатны да гэтага, а так бы не падрапіў! Але я доўгія мы дзіваваліся, бо як віж наляцела паліцыя, і за карак, ды ў паліцыю. Там мы толькі даведаліся, што жулік нас падвёў, бо гэта не заморская налпа, а амаль ня першы чалавек у горадзе, але як людзі нам сказаі, надта падобны да налпы. Даведаліся мы ў паліцыі яшчэ нечага, але ўжо не заморская, а тутэйшага — лазовага куста; а мне за тое, што ткнуў пугаўём гэнную зьевярыну, зрабілі гонар — лішніх пятнаццаць усыпал...

Ядвігін ІІ., Менск

ПРЫВАТНЫ АБВЕСТКІ

Раблю пераклады з нямцкай і на нямцкую мовы.
Шукаю іншую працу. Вольга. Тэл.: 285-16-13

Шукаем сп. Анатоля Іванава, або ягоных карадынатаў, або ягоных нашчадкаў з мэтай пакупкі права на пераклад і выданне ў Польшчы ягоной кнігі «Неізвестны Дзэржинскі» (выд. «Валес», Менск, 1994). Наш E-mail: natalia_ws@zigzag.pl

Набуду кнігу У.Арлова «Таямніцы полацкай гісторыі», а таксама зборнік «Беларускія летапісы і кронікі». Тэл.: (8-297) 54-1-25, Толік

Малады Фронт запрашас беларускую моладзь на свае пасяджанні шточачывер 19.00. Адрес: 220050, Менск, Варвашэні 8. Прыходзьце, пішице, далаучыцесь!

Добры бізнесэн з кватэрой у Менску пазнаёміца з дзяўчынай для стварэння сям'і. Укладзіце капэрту з адресам для адказу. 210015, Віцебск, а/я 34, Аляксандру

Шырокі выбор запісаў беларускай музыкі (рок, поп, джаз, барадаўская і класычная музыка!). Тэл.: (017) 249-08-88. 220085, Менск а/с 5

Куплю «Міты бацькаўшчыны» Васілевіча, «Дамавікамрон» А.Глебуса, «Як пакахаць ружу» С.Кавалёва. Тацяна. Тэл.: 251-19-52, 220050, а/с 537

Міяня 1-пак. кв. палепшанага пляну 18/36 кв.м., 3 пав., у Віцебску на кватэру ў любым горадзе Беларусі. 210021, Віцебск, а/с 21

Пётр Васілевіч Гнедзькы са Смалявіч, куды Вы дзсліся? 222160, г.Жодзіна, а/с 39, Валера

Валька Дрозд, я цябс люблю. Валера Бациноўскі, 222160, г.Жодзіна, а/с 39

Беларус! Далаучайся да дзейнасці навуковадаследчага таварыства імя К.Каліноўскага. Лістуцца: 224020, Берасць-20, а/с 19

Хутка ўбачыць съвет газета беларускіх нацыяналістаў «Голос Краю». Сачыце за абвесткамі

Міяня 1-пак. новую кватэру 19/37 кв. м., 4/5 пав. дому ў Віцебску на Менск. Даплачу 500 млн. руб. 210001, Віцебск, а/с 39

Беларуская дашкольная адукцыя ў выхаванынца візажиста (бяспл.). Кваліфікаўаны педагогі праводзяць штодзённыя заняткі (беларуская і ангельская мовы, маляваньне, музыка і сыпевы ды інш.) Тэл. у Смалявічах: (8-

ПРА БЕЛАРУСКАЕ ЖЫЦЬЦЕ Ў ВЯЛІКАЙ БРЫТАНІИ
Чытайце ў інтэрнэце:

<http://home.clara.co.uk/skaryna>

Пакуль толькі па-ангельску

Ласкава запрашаем

ПАЗНАЁМЛЮСЯ З ПЫШНАГРУДАЙ
дзяўчынай, нацыяналісткай,
да 23 гадоў, рэлігійнай,
без феміністичных схільнасцяў,
якая любіць ды ўмее смарчна гатаваць.
Аб сабе: 24 гады, бяз шкодных звычаяў,
але ня без недахопаў для шлюбу.
А/с 9, Гомель-8, Матроскін

Чалавек! Данамажы падняць комікс-
індустрыю ў Беларусі.
Прагрэснай думаючы сцэнарыст!
Мастак і Мэры Джэйн чакаюць на цябе:
230027, Горадня, а/с 105

«Наша Ніва» незалежная газета, заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991. Галоўны рэдактар Сяргей Дубавец. Рэдактар выпуску Андрэй Дынько. Мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі. Адказы сакратар Аляксандра Макавік. Дызайн-макет Лявон Раманчык. Набор Насты Даляненкі. Выдавец: рэдакцыя газеты «Наша Ніва». Заснавальнік Павал Жук. Адрес для дапісу: 220050, Менск, а/с 537. Tel/fax: (017) 227-78-92. E-mail: niva@user.unibel.by http://members.xoom.com/Nasa_Niva.

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» ававязковая. Наклад 3067. 6 палос фарматам А2. Нумар падпісаны ў друк 4:28, 01.11.1999. Друкарня выдавецства «Беларускі Дом друку». Менск, праспект Францішка Скарыны, 79. Замова № 5612. Рэдакцыя не ніксае адказнасці за звесткі рэ